

Digitalisoituva vankila - Kirjallisuuskatsaus älyvankilan haasteista ja mahdollisuuksista

Terhi Karhu

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Digitalisoituva vankila - Kirjallisuuskatsaus älyvankilan haasteista ja mahdollisuuksista

Terhi Karhu
Sosionomi, rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2021

Terhi Karhu

Digitalisoituva vankila - Kirjallisuuskatsaus älyvankilan haasteista ja mahdollisuuksista

Vuosi

2021

Sivumäärä 59

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa kuvaileva kirjallisuuskatsaus vankiloiden digitalisoinnista. Tarkoituksena kuvata älytekniikan tuomia haasteita ja mahdollisuuksia vankilaympäristössä, digitalisaation tuomia työkuulttuurin muutosta ja digitalisaation vaikutuksia vankien toimintakykyyn ja desistanssiin. Työn tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa työn tilaajalle Laurea-ammattikorkeakoulun DigilN-osahankkeelle.

Opinnäytetyön tietoperustassa kuvailtiin digitalisaation kehitystarpeita ja suuntaviivoja rikosseuraamusalan toimintaympäristössä, jonka perustana toimii vankeuslaki ja suuntaa antavana tekijänä normaaliusperiaate. Lisäksi esiteltiin vankiloiden digitalisaatiota kansainvälisen tutkimuskeskustelun kautta sekä nostettiin esille Älykäs vankila -hanke, joka on ollut mukana toteuttamassa Suomen ensimmäistä älyvankilaa Hämeenlinnaan. Tietoperustassa avattiin vankilan kuntoutukseen ja vuorovaikutukseen sekä uusintarikollisuuteen ja desistanssiin liittyviä teorioita ja käsitteitä.

Kirjallisuuskatsauksen tulokset osoittavat, että älytekniikan tuominen osaksi vankilaa mahdollistaa vangeille pääsyn digitaalisen yhteiskunnan mukaisien palvelujen piiriin. Digitalisaatio on edistänyt muun muassa viestintää vankilassa, vankien yhteydenpitoa vankilan ulkopuolisiin toimijoihin ja lähiomaisiin sekä digitalisaation seurauksena vangit voivat hoitaa arkeen liittyviä asioita itsenäisesti. Työntekijöiden työkuorma on tulosten mukaan keventynyt muun muassa hallinnollisten tehtävien osalta. Turvallisuusriskit näyttävät esimerkiksi digitaalisten palvelujen saatavuus ongelmina. Uhkana myös on, että vuorovaikutustilanteet vähenevät digitalisaation seurauksena. Johtopäätöksinä olivat digitalisaation merkitys vangin toimintakyvyn ylläpitämiseen ja autonomian lisääntymiseen. Nämä tukevat vankia yhteiskuntaan paluussa. Digitalisaatio antaa työntekijöille uudenlaisia tapoja työskennellä sekä vuorovaikutus vankien kanssa etsii uudenlaista muotoa. Työkuulttuurin muutos vaatii lisää tutkimustyötä sekä mitä älysovelluksia voitaisiin hyödyntää vankien toimintakyvyn ylläpitämisessä.

Asiasanat: digitalisaatio, vankila, kuntoutus, uusintarikollisuus

Terhi Karhu

Digitizing prison - A narrative literature review on the challenges and opportunities of a smart prison

Year	2021	Pages	59
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to produce a narrative literature review of prison digitalisation. The aim was to describe the challenges and possibilities brought by smart technology in a prison environment, highlight the changes in the work culture brought by digitalisation and the effects of digitalisation on the ability of prisoners to function independently and desistance. The research was commissioned by the DigilN subproject of Laurea University of Applied sciences.

The theoretical framework of this thesis described the needs for development of the digitalisation and guidelines in environment of the criminal sanctions area based on the law of imprisonment and guided by the principle of normality. In addition, the digitalisation of prisons was presented through an international research discussion, and the Älykäs-vankila project was highlighted which had been implementing Finland`s first smart prison to city of Hämeenlinna. The theoretical framework also discussed theories and notions related to prison rehabilitation and interaction, as well as recidivism and desistance.

The results of the literature review showed that developing smart technology as part of a prison enables prisoners to access services in digital society. Digitalisation promoted, among other things, communication in the prison, communication between prisoners and actors outside the prison, and as a result of digitalisation, prisoners could take care of everyday matters independently. According to the results, the workload of employees had been reduced, for example, in administrative tasks. Security risks appeared, for example, as problems with the availability of digital services. It was observed that there could also be a threat that interaction in a prison will decrease as a result of digitalisation. The conclusions were the importance of digitalisation for maintaining the ability of prisoners and to increase their autonomy, which support the prisoners return to the society. Digitalisation gave employees new ways of working and interaction with prisoners. These changes in the work culture require more research. Further research could include how smart applications could be utilised to maintain functional ability of prisoners.

Keywords: digitalisation, prison, rehabilitation, recidivism

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	DigiIN-hanke.....	8
3	Digitalisaation kehittyminen rikosseuraamusalan toimintaympäristössä	9
3.1	Vankeuslaki ja normaaliusperiaate	9
3.2	Palvelujen sähköistyminen rikosseuraamusalalla	11
3.3	Älykäs teknologia kansainvälisissä vankilaympäristöissä.....	12
3.4	Älykäs vankila -hanke Suomessa	14
4	Opinnäytetyön tietoperusta	15
4.1	Vankila kuntouttavana ympäristönä	15
4.2	Vuorovaikutus vankilaympäristössä	16
4.3	Uusintarikollisuus ja desistanssi.....	17
5	Tutkimusasetelma.....	19
5.1	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä.....	19
5.2	Tutkimuskysymykset	20
5.3	Aineiston valitseminen	21
5.4	Kuvailun rakentaminen.....	25
5.5	Tulosten tarkastelu ja eettiset kysymykset	26
6	Tulokset	27
6.1	Kirjallisuuskatsauksen aineistojen esittely	27
6.2	Saatavuusongelmat, yksityisyyden suoja ja viestinnän ylikuormitus.....	28
6.3	Digitalisaation hyötyinä räätälöidyt palvelut, asioinnin nopeutuminen ja yksityisyys	30
6.4	Yhteydenpito uusien tekniikoiden avulla	31
6.5	Digitaalisten palvelujen käyttäjäkokemukset, digitaidottomuus ja koulutuksen merkitys	32
6.6	Digitalisaation vaikutukset työkuultuuriin ja vuorovaikutukseen	33
7	Johtopäätökset	35
7.1	Vankiloiden digitalisoituminen haasteena ja mahdollisuutena	35
7.2	Digitalisaation vaikuttavuus vankien toimintakykyyn ja desistanssiin	36
7.3	Muutoksia työkuultuuriin ja vuorovaikutukseen	37
8	Pohdinta	38
8.1	Oman ammatillisen toiminnan reflektointi	38
8.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	39
8.3	Kehittämiskohteet	40
	Lähteet.....	43
	Kuviot	51

Taulukot	51
Liitteet	52

1 Johdanto

Aiheena opinnäytetyössäni on vankiloiden digitalisaatio sekä tämän vaikutus vankilan työku-
tuurin ja vankien desistanssiin eli rikollisuudesta irrottautumiseen. Valitsin aihealueen, koska
digitalisaatio rikosseuraamusalla ja tähän liittyvä Älyvankila-konsepti on hyvin ajankohtainen.
Rikosseuraamuslaitoksella on käynnissä aiheeseen liittyvä Älykäs vankila -hanke, joka on ollut
toteuttamassa Suomen ensimmäistä älyvankilaa Hämeenlinnan uuteen naisvankilaan. Hankkeen
tavoitteena on luoda sähköinen rikoksettoman elämän oppimisympäristö, joka toimii suuntavii-
vana myös Rikosseuraamuslaitoksen tulevien vuosien linjauksille digitalisoitumiseen liittyen (Ri-
kosseuraamuslaitos 2020g).

Tutkimustietoa liittyen vankilaympäristön digitalisoitumiseen löytyy Suomesta vähän, sillä ai-
healue on kovin tuore. Työn tarkoituksena onkin syventyä aiheeseen kansainvälisen tutkimus-
keskustelun kautta. Opinnäytetyöni tavoitteena on avata älyteknologiaa vankila kontekstissa
siihen liittyvien mahdollisuuksien, kuin haasteidenkin osalta. On myös olennaista avata sitä,
miten vankiloiden digitalisaatio vaikuttaa työkuulttuuriin ja kuinka digitaalisia palveluja voidaan
hyödyntää vankien toimintakyvyn ylläpitämisessä ja uusintarikollisuuden vähentämisessä.

Digitalisaatio aiheena ei suinkaan ole tulevaisuutta, vaan nykypäivää, jossa elämme. Uudet
palvelut, liiketoimintamallit ja toimintatavat poikkeavat täysin vanhasta ja totutusta. Monella
toimialalla tämä tarkoittaa paradigman muutosta luopuen vanhoista ajattelutavoista, toimin-
tamalleista ja käytännöistä, rakentaen ja oppien jotain täysin uutta. On arvioitu, että suurim-
mat muutokset digitalisaatiossa ovat vielä edessä. Yhteiskunnalliset vaikutukset tulevat ole-
maan huomattavasti laajemmat ja syvemmät kuin osaamme vielä arvatakaan. (Ilmarinen & Kos-
kela, 2015.) Uudet digitaaliset palvelut käsittävät kaikkia ihmisten elämän osa-alueita. Terveys-
denhuolto, vapaa-ajan oppiminen, opiskelu ja ostoksien tekeminen esimerkkinä tästä. Vankeus-
lain (767/2005) mukaan vankien olosuhteet vankilassa tulisi noudattaa pääsääntöisesti vallitse-
via yhteiskunnan oloja, jolloin normaaliusperiaatteen mukaan myös digitalisaatio tulee ottaa
mukaan rangaistusratkaisuihin.

Digitaalisesta yhteiskunnasta puhuessa tulee muistaa, että sen palvelut ja käytettävät ohjel-
mistot muuttuvat ja kehittyvät jatkuvasti. Tämä tarkoittaa sitä, että digitaaliseen yhteiskun-
taan liittyvä tietämys on jatkuvasti muutoksessa. Vankilan ulkopuolella elävillä on ainakin pe-
riaatteellinen mahdollisuus pysyä mukana tässä muutoksessa. Haasteeksi nouseekin tämän muu-
toksen saattaminen myös vankilaympäristöön. Voidaan kuitenkin nähdä, että yhteiskunnalla on
vastuu varmistaa, että kansalaiset, myös heikossa asemassa olevat pysyvät yhteiskunnan kehi-
tyksessä mukana (Van De Steene & Knight 2017a, 258).

2 DigiIN-hanke

Opinnäytetyö on mukana Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimassa DigiIN - Palvelukulttuuria uudistamalla kaikki mukaan digitaaliseen yhteiskuntaan -hankkeessa. Suomi monen muun valtion tavoin sähköistyy terveys- ja hyvinvointipalvelujen osalta nopein askelin. Palvelujen digitalisaatio luo uudenlaisia haasteita organisaatioille ja ammattilaisille. Työnteon prosessit, palvelukulttuuri ja ammatin luonne on murroksessa. On tärkeää panostaa prosessien vaatimaan uuden osaamisen kehittämiseen sekä tukea ja kouluttaa ammattilaisia tässä muutoksessa. (DigiIN 2020a; DigiIN 2020b.)

Hanke on kuusivuotinen ja toteutetaan 2019-2025 välisenä aikana. Rahoituksesta vastaa Suomen Akatemian yhteydessä toimiva strategisen tutkimuksen neuvosto (STN). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yhteistyökumppaneina tässä hankkeessa toimivat Aalto-yliopisto, Helsingin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Laurea-ammattikorkeakoulu sekä ikäinstituutti. (DigiIN 2020a.)

Digitalisaatio tuo mukanaan uusia sähköisiä palveluja kansalaisille. Näiden palvelujen käyttöönotto lisää kuitenkin pelkoa siitä, että sosiaalinen syrjäytyminen lisääntyy. Heikoimmassa asemassa olevat ryhmät, kuten maahanmuuttajat, ikääntyneet ja mielenterveys- ja päihdeongelmaiset ovat vaarassa pudota kehityksen rattaista. Yhdeksi hankkeen päätavoitteeksi onkin nostettu haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien syrjäytymisen ehkäisy. Tärkeää on, että kaikilla käyttäjäryhmillä on yhdenvertainen ja helppo pääsy palveluihin käsiksi ja että palveluja on helppo käyttää. Hankkeen tavoitteisiin vastataan muun muassa tuottamalla korkeatasoisia tieteellisiä tutkimuksia aiheeseen liittyen ja luomalla käytännön ratkaisuja yhdessä alan toimijoiden kanssa. Hanke on jaettu viiteen toisiaan tukevaan työpakettiin. (DigiIN 2020c; DigiIN 2020d.)

Tämä opinnäytetyö keskittyy osahankkeeseen, jossa syvennytään sosiaalisesti marginalisoitujen ryhmien tukemiseen digitaalisten palvelujen käytössä. Marginalisoituja ryhmiä tässä kontekstissa ovat esimerkiksi mielenterveyskuntoutujat, päihdeongelmaiset sekä vangit. Esille on nostettu erityisesti digitaalisten palveluiden ja henkilökohtaisen, kasvokkain tapahtuman palvelun suhde. Henkilökohtainen tuki on ensisijaista tälle kohderyhmälle. Onkin tärkeää, ettei digitaaliset palvelut syrjäytä ammattilaisen ja asiakkaan välistä vuorovaikutusta, vaan ovat osana tukemassa tätä. Tutkimuksen kohteena on vankiloiden digitalisaatio, tämän merkitys rikosseuraamusalan työkuultuuriin sekä digitalisaation vaikutus vankien desistanssiin eli rikollisuudesta irtottautumiseen. Hanke on mukana kehittämässä Suomen ensimmäistä älyvankilaa, joka on avattu Hämeenlinnaan marraskuussa 2020. (Laurea-ammattikorkeakoulu 2019.)

3 Digitalisaation kehittyminen rikosseuraamusalan toimintaympäristössä

Valtiot, kunnat ja muut organisaatiot tuottavat nykypäivänä eri kohderyhmille laajalti sähköisiä palveluja Internetin välityksellä. Uudet digitaaliset palvelut kohdentuvat laajalti ihmisten elämän eri osa-alueille: sosiaali- ja terveydenhuolto, opiskelu ja ostoksien tekeminen esimerkiksi tästä. Etäyhteydellä voimme avata virtuaalisen kanavan ja olla yhteydessä ilman fyysistä kontaktia. Voimme asioida verkossa myyden, ostaen tai tavaten muita ihmisiä. On katsottu, että digitalisaatio lisää ihmisten mahdollisuuksia käyttää sähköisiä palveluja riippumatta ajasta ja paikasta (Valtionvarainministeriö 2021). Sähköinen asiointi nykypäivänä on jopa helpoin ja nopein tapa hoitaa esimerkiksi viranomaisasioita. Pyrkimyksenä on, että julkisen hallinnon digitaaliset palvelut tehdään mahdollisimman houkutteleviksi asiakkaalle ja lähtökohtana suunnittelussa onkin palvelujen toimivuus, helppokäyttöisyys ja turvallisuus. (Valtionvarainministeriö 2021.)

Internetin käyttö on Suomessa hyvin yleistä. Tilastokeskuksen mukaan 82% 16-89-vuotiaista suomalaisista käytti vuonna 2020 Internetiä useasti päivän aikana (Tilastokeskus 2020). Vaikka tilastot osoittavat Internetin käytön laajuuden kansalaisten keskuudessa, tulee kuitenkin huomioida se, että kaikilla ei ole rajatonta pääsyä näiden palvelujen piiriin. Tietyt ryhmät ja yksilöt, kuten vangit, joutuvat jopa kamppailemaan pääsystä osalliseksi digitaaliseen yhteiskuntaan. (Toreld, Haugli & Svalastog 2018.)

Tässä luvussa esittelen digitalisaation kehittymistä rikosseuraamusalan toimintaympäristössä. Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon suuntaviivana toimii vankeuslaki, joka pitää sisällään useita digitalisaatioon liittyviä pykäläitä. Suomessa vankeusrangaistuksen ytimenä toimii vapauden menetys ja muutoin tarkoituksena on luoda rikosseuraamusasiakkaille mahdollisuus suorittaa vankeusrangaistusta mahdollisimman normaaleissa yhteiskunnan mukaisissa olosuhteissa. Tähän liittyy vahvasti normaaliusperiaate, jonka nostan esille vankeuslain rinnalle alaluvussa 3.1. Alaluku 3.2. käsittelee Rikosseuraamuslaitoksen mahdollistamia digitaalisia palveluja ja niiden käyttöä vankilaympäristössä. Kohdassa 3.3. esittelen vankiloiden digitalisoitumista kansainvälisessä mittakaavassa ja alaluvussa 3.4. tuon esille Älykäs vankila -hankkeen, joka on ollut mukana toteuttamassa Suomen ensimmäistä älyvankilaa Hämeenlinnaan.

3.1 Vankeuslaki ja normaaliusperiaate

Suomessa rangaistusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta vastaa Oikeusministeriön alainen Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on panna tuomioistuimen määräämät rangaistukset täytäntöön lainmukaisesti ja turvallisesti (Vankeuslaki 767/2005). Vankeuslaki (767/2005) toimii suuntaviivana ehdottoman vankeusrangaistuksen sekä sakon muutorangaistuksen (vankeus) täytäntöönpanossa. Yhtenä vankeusrangaistuksen päätavoitteista on edistää vangin valmiuksia rikoksetonta elämää varten. Tämä näkyy vahvasti Rikosseuraamuslaitoksen työtä ohjaavissa arvoissa ja strategiassa. Käsitteenä on, että yksilöllä

on mahdollisuus muuttua ja kasvaa. Rikosseuraamuslaitos vastaa siitä, että vankeja kohdellaan vankilassa heidän oikeuksiaan ja ihmisarvoaan kunnioitten ja että yhdenvertaisuus toteutuu. (Rikosseuraamuslaitos 2020a.)

Suomessa vankeusrangaistuksen ytimenä on vapauden menetys tai sen rajoittaminen. Näin ollen täytäntöönpanon ei tulisi aiheuttaa vangin olosuhteisiin tai oikeuksiin muita rajoituksia kuin rangaistuksesta itsestään seuraa tai mitä laissa määrätään. Vankeuslain (767/2005) mukaan vankien olojen tuleekin olla vankilassa mahdollisuuksien mukaan pitkälti samanlaiset, kuin yhteiskunnassa muutoinkin. Sama käsitys vallitsee laajalti Euroopassa. Euroopan neuvoston vankilaa koskevissa säännöissä painotetaan, että vankiloiden olosuhteiden tulee olla mahdollisimman lähellä niitä positiivisia oloja, jotka yhteiskunnassa vallitsevat (Euroopan neuvosto 2006, 7). Vangeilla tulee siis olla samat perusoikeudet, kuin kansalaisilla vankilan ulkopuolellakin. Tätä kutsutaan normaaliusperiaatteeksi.

Vangeilla on normaaliusperiaatteen mukaisesti oikeus vankeusaikana yhteiskunnan mukaisiin kuntoutus-, päihdehuolto- ja terveydenhuoltopalveluihin (Vankeuslaki 767/2005). Nämä palvelut toteutetaan hyvin pitkälti yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten ja muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa. Suomessa vankiterveydenhuollosta vastaa vankiterveydenhuolto (VTH), joka toimii Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisuudessa. Terveydenhuoltoon kuuluu perusterveydenhuollon palvelut, suun terveydenhuolto sekä psykiatrinen erikoissairaanhoito. (Vankiterveydenhuolto 2020.) Digitalisaation vaikutukset terveydenhuoltopalveluissa näyttäytyvät muun muassa sähköisenä ajanvarauksena, etävastaanottopalveluina sekä lääkemääräyksien uusimisena (Hyppönen, Pentala-Nikulainen & Aalto 2018, 15). Sosiaali- ja terveydenhuollossa on käytössä laajalti erilaisia sähköisiä palveluita, joita voidaan hyödyntää esimerkiksi kuntoutumisohjelmien ja terveydenhuollon saatavuuden toteuttamisessa.

Vangin toimintakyvyn ylläpitäminen vankeusaikana ja vapaudenmenetyksestä aiheutuvien haittojen minimoiminen ja estäminen kuuluu olennaisena osana vankilan toimintaan. Vankilassa järjestetäänkin laaja-alaisesti erilaisia toimintoja tukemaan vankia vankeusaikana sekä edistämään vangin sijoittumista takaisin yhteiskuntaan vankeusrangaistuksen jälkeen. Ammattitaidon ja osaamisen kehittäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen ovat toimenpiteitä, joilla integroitumista tuetaan. (Vankeuslaki 767/2005.) Toimintoina työntekoa, opiskelua tai muuta vangin yksilöllisiä tarpeita tukevaa toimintaa esimerkiksi päihdekuntoutusta. Vankila tukee vankia myös suhteissa lähiomaisiin sekä vangilla on oikeus hoitaa asumiseen, työhön, toimeentuloon, sosiaalietuuksiin ja sosiaalipalveluihin liittyvissä asioissa (Vankeuslaki 767/2005).

Vangit voivat pitää yhteyttä vankilan ulkopuolelle pääsääntöisesti puhelimitse tai videoyhteyden välityksellä tiettyjä ehtoja noudattaen. Videopuhelujen valvonta on vankeuslain (393/2015) mukaan määritelty ja pääsääntöisesti valvottua. Videopuheluita varten on käytet-

tävissä Skype-puhelut. Tällä voidaan mahdollistaa esimerkiksi yhteydenpito lähiomaisiin tilanteissa, joissa tapaaminen vankilassa on estynyt välimatkan vuoksi. Skype-puheluilla voidaan myös toteuttaa monia viranomaisasioita, kuten kuntien tai kolmannen sektorin palveluita. Videopuhelujen merkitys vankilassa tapaamisien mahdollistajana on korostunut voimakkaasti covid-19 pandemian aikana, jolloin fyysisiä tapaamisia on rajattu ja vankien poistumislupia ja lomaa on peruttu viruksen leviämisen estämiseksi (Rikosseuraamuslaitos 2020f). Vankien mahdollisuudet Internetin ja sähköpostin käytölle ovat tällä hetkellä vankilassa mahdollisia, mutta rajattuja. Vankeuslain (393/2015) mukaan lupa voidaan myöntää arkielämän asioiden hoitamiseen, kuten opiskeluun, työnhakuun, sosiaalipalveluihin tai asumiseen liittyvissä asioissa. Sähköiseen asiointiin vankilaympäristössä ei kuulu sosiaalisen median, sähköpostin tai Internetin vapaa käyttö (Pajuoja 2019, 45). Sähköpostin ja Internetin käyttöä voidaankin valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että virkamies on läsnä tilanteessa (Vankeuslaki 393/2015).

3.2 Palvelujen sähköistyminen rikosseuraamusalalla

Digitaalisten palvelujen käyttö on vielä murroksessa vankilaympäristössä. Tällä hetkellä vangeilla on mahdollisuus käyttää sähköisiä palveluja pääsääntöisesti vankiloiden hallinnoimilla tietokoneilla (SA-työasemat) luvanvaraisesti (Vankeuslaki 393/2015). Avolaitoksessa voi olla käyttöoikeus myös omaan tietokoneeseen ja Internettiin esimerkiksi opintojen suorittamista varten ja omien älylaitteiden käyttöoikeus voi mahdollistua opinto- tai siviilityöluvalla. Näin ollen vankiloiden erot sähköisten laitteiden käytölle ovat suuria ja osa selittyykin sillä, onko laitos avolaitos vai suljettu vankila. (Pajuoja 2019, 45.) Opintoja suoritetaan pääsääntöisesti Moodle -oppimisympäristössä, jonka kautta on mahdollisuus suorittaa esimerkiksi perus- tai lukio-opintoja. Luvat, kuten Skype-puhelujen tai Internetin käyttöä varten anotaan paperisella lupahakemuksella. Oikeusministeriön teettämästä selvityksestä nousee esille, että menetelmä on koettu varsin raskaaksi prosessiksi, niin vangin kuin henkilökunnan kannalta. Kirjalliset anomukset, niiden esittely ja päätöksenteko voi viedä turhankin pitkän ajan, ennen vangin mahdollisuutta päästä käyttämään palveluita sähköisesti. Henkilökunnan näkökulmasta asiointiprosessit ovat kaiken kaikkiaan hyvin työllistäviä. Lupamenettelyn esittelystä päätökseen ja itse sähköisen asioinnin toteutukseen vie aikaa ja resursseja. (Pajuoja 2019, 46-47.)

Viranomaisasioinnin helpottamiseksi Rikosseuraamuslaitos on ottanut käyttöön Suomi.fi-viestit palvelun, joka mahdollistaa viranomaispostin lähettämisen ja vastaanottamisen vankien sähköisenasiointin työasemilla (SA-työasemat). Suomi.fi-viestien kehittämisestä vastaa Digi- ja väestövirasto. Palvelu antaa vangeille mahdollisuuden lähettää ja vastaanottaa sähköpostiviestejä henkilökohtaisesti ilman välikäsiä. Suomi.fi-palvelu on turvallinen ratkaisu viranomaisasioiden hoitamiseen. (Rikosseuraamuslaitos 2020c.) Asioida voi muun muassa TE-palvelujen, käräjäoikeuksien, oikeusaputoimistojen ja ulosoton kanssa. Ongelmia tämän kaltaisten palvelujen käytölle aiheuttaa kuitenkin sähköinen tunnistautuminen (Pajuoja 2019, 44). Niin kutsuttuun vahvaan tunnistautumiseen käytetään yleisimmin pankin myöntämiä verkkopankkitunnuksia tai

matkapuhelinoperaattorien tarjoamaa mobiilivarmennetta (Suomi.fi 2020). Valitettavan usein sähköiseen tunnistautumiseen tarvittavat tunnukset kuitenkin puuttuvat vangeilta, jolloin myös digitaalisten palvelujen käyttö on hankalaa tai jopa mahdotonta (Järveläinen & Rantanen 2020, 10). Vangit ovat myös valitettavan usein ilman voimassa olevaa henkilötodistusta ja ilman voimassa olevaa henkilötodistusta ei pankista voi tunnuksia saada (Pajuoja 2019, 44).

Digitaalisten palvelujen käyttö vankilassa on osittain haasteellista myös vankien digitaalisen osaamisen näkökulmasta. Vankien valmiudet näiden palvelujen käytölle ovat monesti heikot. Nuorempi asiakaskunta omaksuu usein sähköisten palvelujen käytön kohtalaisen hyvin, kun taas iäkkäämmät ja syrjäytyneet vangit eivät ole toivotulla tavalla pysyneet kehityksessä mukana. Iäkkäämpien vankien osalta kiinnostus uusien palvelujen käytölle on usein myös heikkoa, joka näyttäytyy vastuun siirtämisellä muille. Osalla vangeista on myös erittäin heikot perusvalmiudet sähköisten palvelujen käytölle, jotka näyttäytyvät esimerkiksi kielitaidon- tai vaikkapa kirjoitustaidon puutteena. Näin ollen se ryhmä, joka tukea ja opastusta uusien laitteiden käytölle tarvitsee, tarvitsevat he sitä myös paljon. Ongelmia luo se, että henkilökunnalla ei välttämättä ole aikaa opastaa vankeja tarvittavissa määrin laitteiden käyttöön. (Pajuoja 2019, 43-44.) Tämä nousee esille Rikosseuraamuslaitoksen toiminta- ja asiakasprosessien tulevaisuutta koskevassa selvityksessä (Pajuoja 2019). Selvitys antoi suuntaa vankiloissa tapahtuvalle digitalisaation murrokselle, niin organisaation, kuin asiakkaidenkin näkökulmasta. Kartoitettavana oli muun muassa asiakkaiden valmiudet uusien digitaalisten palveluiden käytölle.

Samankaltaiset haasteet nousevat esille myös vankilan ulkopuolella. Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen asioinnin raportti (Hyppönen ym. 2018) antaa kuvaa kansalaisten kokemuksista ja tarpeista sähköisessä asioinnissa. Raportissa nousee esille digitaalitojen osaaminen, joka on heikkoa vanhemman väestön keskuudessa. Tämän lisäksi muun muassa pitkäaikaissairastavuus, terveydentila ja elämänlaatu ovat merkittävästi yhteydessä osaamisen tasoon. Tutkimus antaa kuitenkin viitteitä siitä, että ikä ei vaikuta sähköisten palvelujen käyttöön, kun osaaminen otetaan huomioon. Kyse onkin enemmässä määrin digitaaloista. Sähköisten palveluiden käyttöä edesauttaakin digitaalinen osaaminen, positiivinen asenne ja mahdollisuudet käyttää näitä palveluita. (Hyppönen ym. 2018, 43.)

3.3 Älykäs teknologia kansainvälisissä vankilaympäristöissä

Nykypäivänä teknologia kohdentuu tekemään kaikesta ympärillä olevasta älykkäämpää. Älyteknologia yhdistää tuotteet ja palvelut, kuten älypuhelimet, älykellot, älyautot tai älykkäät kaupungit. Äly-etuliite käsittää myös uudenlaisia vankilaratkaisuja, joissa älykäs- tai digitaalitekhnologia on otettu osaksi vankilaympäristöä. Kansainvälisestä näkökulmasta vankiloiden älyteknologian kehitys on hyvin yksilöllistä. Belgia on yksi Euroopan edistyksellisimmistä maista vankiloiden digitalisoimisessa. Belgiassa luotiin ensimmäisenä maailmassa konsepti, joka kantaa

nimeä PrisonCloud. Tämä verkkoalusta tukee kaikenlaisten digitaalisten palvelujen toimittamista vankilan alueelle ja alueen sisällä. Belgia tarttui kehitystarpeisiin yhteiskunnassa tapahtuneen digitalisaation muutoksen seurauksena. Tarkoituksena oli luoda helppokäyttöinen ja looginen järjestelmä, joka tarjoaa vangeille mahdollisuuden päästä digipalvelujen piiriin. (Van De Steene & Knight 2017b, 23, 27.)

Antwerpenissä Beverenin vankilassa PrisonCloud -järjestelmä otettiin käyttöön vuonna 2016. Pelkistetysti selleihin tuli TV-näyttö, näppäimistö, hiiri, kuulokkeet ja erityinen laitteisto, joka on kytkettynä palvelimeen. Internetin käyttö rajattiin vain tiettyihin sivustoihin. Jokaisella vangille on oma tunnus ja salasana, jonka avulla palveluun kirjaudutaan. (insidetime 2016.) Uudenlaiset digitaaliset palvelut ovat luoneet vangeille paremman mahdollisuuden viestintään niin vankilan sisällä, kuin vankilan ulkopuolellekin. Vankilan sisäinen asiointi voidaan hoitaa sähköisten sellipäätteiden avulla. Toimintoina on esimerkiksi kirjaston kirjojen selailu, tilin saldon tarkastelu tai kanttiinin tuotteiden tilaaminen. (Gline 2017.) Tämä konsepti on herättänyt paljon kiinnostusta ympäri maailmaa ja tämän ajatuksen pohjalta on kehitetty uusia vankilaratkaisuja myös Pohjoismaissa.

Norja on seurannut Belgian jalanjalkia avatessaan vuonna 2020 kaksi uutta vankilaa, joiden suunnittelussa ja kehittämisessä on otettu huomioon uusimmat digitalisaation tuomat ratkaisut. Vankila tarjoaa digitaalisia palveluja niin vangeille, henkilökunnalle, kuin vierailijoillekin. Vierailijat voivat esimerkiksi saapuessaan rekisteröityä verkossa sekä heillä on mahdollisuus tallettaa rahaa vangeille. (International Corrections & Prisons Association 2020.) Agderin vankilaa pidetään tulevaisuuden mallina (ICPA 2020). Sen tarkoituksena on edistää työprosessien ja työtehtävien virtaviivaistamista sekä vahvistaa viestintää vankilan sisällä poistamatta kuitenkaan vuorovaikutusta työntekijöiden ja vankien välillä (Toreld ym. 2018). Digitaaliset palvelut pyritään tuomaan osaksi vankien jokapäiväistä elämää ja kokemukset voidaan hyödyntää tulevaisuudessa myös muissa vankilaratkaisuissa (ICPA 2020; Toreld ym. 2018).

Vankiloiden nykyaikaistaminen digitaalitekniikan avulla luo myös uudenlaisia haasteita vankilaympäristöön. Vankien pääsy käyttämään digitaalisia laitteita on ollut kovin kiistanalainen aihe. Huolta herättää esimerkiksi se, että vangit jatkavat rikollista toimintaansa digitaalisten laitteiden avulla rangaistusta suorittaessaan. Digitalisoituminen saattaa aiheuttaa uudenlaisia turvallisuusongelmia vankilan sisällä. (Toreld ym. 2018; Van De Steene & Knight 2017a, 264.) Yhteiskunnallista keskustelua on myös käyty vankien oikeuksista pitää yhteyttä vankilan ulkopuolelle uusien teknisten laitteiden avulla. Toreld ym. (2018) painottavat vankien digitaalista osallisuutta käsittelevässä artikkelissaan digitaalisten taitojen merkitystä nykyaikaisessa yhteiskunnassa ja vankien digitaitojen merkitystä palatessaan takaisin yhteiskuntaan vankeusrangaistuksen jälkeen. Heiltä odotetaan digitaalisia taitoja arjessa selviytymiseen, jolloin yhteis-

kunnalla on vastuu myös punnita sitä, mitä hyötyjä ja haittoja vankiloiden digitalisaation kannalta esiin tulee. Vaarana on, että vähemmistö käyttää näitä taitoja väärin ja haitallisiin tarkoituksiin, mutta onko se olennaista kokonaiskuvan kannalta.

3.4 Älykäs vankila -hanke Suomessa

Myös Suomessa on herätty tarpeeseen nykyaikaistaa vankilaratkaisuja. Rikosseuraamuslaitoksella on ollut jo useamman vuoden käynnissä Älykäs vankila -hanke, joka on ollut mukana toteuttamassa älyvankila-ratkaisua Hämeenlinnan uuteen naisvankilaan. Mallia on otettu muiden maiden digitaalisista innovaatioista vankilaympäristössä (Rikosseuraamuslaitos 2019). Vankila on avautunut marraskuussa 2020 ja maaliskuussa 2021 jokaisen sellin sellipäätteet on otettu käyttöön F-Securen tekemien tietoturva-auditoinnin jälkeen. Tavoitteena Älykäs vankila -hankkeella on antaa vangeille parempia välineitä digitaaliseen kuntoutukseen, opiskeluun ja yhteiskuntaan integroitumiseen. (Puolakka 2021.) Hankkeen ohjaavana tekijänä onkin ”rikoksetoman elämän oppimisympäristö” (Rikosseuraamuslaitos 2020g), joka edesauttaa vankien valmiuksia rikoksetonta elää varten. On tärkeää tukea vankien omatoimisuutta ja tuoda mukaan palveluja, jotka vastaavat vankien tarpeisiin. Tärkeänä voidaan pitää yhteistyösuhteiden rakentamista vankilan ulkopuolelle sekä estää rangaistusaikainen rikostenteko. (Rikosseuraamuslaitos 2020g.)

Älyvankilajärjestelmän toteutuksesta vastaa saksalainen yritys nimeltä Gerdes, joka on erikoistunut teletekniikkaan liittyviin ICT-ratkaisuihin sekä vankilaturvallisuuteen (Rikosseuraamuslaitos 2020h). Jokaisessa sellissä on oma sellipäätte (Prison media), joka sisältää media- ja muita digipalveluja. Vangeilla on mahdollisuus käyttää vankilan omaa ”vanki-intraa” päivittäiseen sähköiseen asiointiin, kuten asiointilomakkeiden tai viestien lähettämiseen henkilökunnalle, opiskeluun tai vaikkapa kuntoutuksellisiin tarkoituksiin. Ulkoinen Internet-verkko on käytettävissä rajoitetusti siviiliasioiden hoitamiseen. Näitä siviiliasioita ovat muun muassa kunnalliset tai kolmannen sektorin tuottamat palvelut sekä esimerkiksi opiskeluun tarkoitettu Moodle -oppimisympäristö. Videopuheluja vangit voivat käyttää vankilan ulkoiseen asiointiin sekä yhteydenpitoon lähiomaisten sekä henkilökunnan välillä. (Puolakka 2021.) Digitaaliset palvelut antavat vangille paremmat mahdollisuudet sähköiseen asiointiin, viestien lähettämiseen, videopuheluille ja esimerkiksi kanttiiniostosten tekemiselle kannettavalta sellipäätteeltä (Rikosseuraamuslaitos 2020g).

Monet kolmannen sektorin toimijat ovat myös mukana luomassa yhteyksiä vankilan ja yhteiskunnan välille. Kriminaalihuollon tukisäätiö tuo osana Naiset näkyviksi -hankettaan psykologin konsultaatio palveluja videoyhteyksin sekä Tampereen yliopiston kanssa toteutettu virtuaalitoiminnan hyödyntäminen kuntoutuksessa laajenee Hämeenlinnan vankilaan. (Puolakka 2021) Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on, että tuleva naisvankila toimii pohjana ja kokeiluna tulevien vuosien kehityslinjauksille ja innovaatioille, jotka liittyvät vankeusajan toiminnan ja

kuntoutumisen digitalisaatioon. Toivottavaa on, että tulevaisuudessa myös muut Rikosseuraamusalan yksiköt voisivat omaksua älyvankila-tyyppisiä ratkaisuja. (Rikosseuraamuslaitos 2020d; Rikosseuraamuslaitos 2020g.)

4 Opinnäytetyön tietoperusta

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön aiheen kannalta keskeisiä teorioita ja käsitteitä. Vankeusrangaistuksen keskeisempänä tavoitteena voidaan pitää vankien kuntoutumista ja yhteiskuntaan integroitumista vankeusrangaistuksen jälkeen. Ensimmäisessä aluvuussa avataan vankilaa kuntouttavana ympäristönä. Digitalisaation tulo vankilaan muuttaa vuorovaikutusta vankien ja vankilatyöntekijöiden välillä. Aluvuossa 4.2. tarkastellaan vuorovaikutusta vankilassa niin lähityö-mallin, kuin dynaamisen turvallisuudenkin näkökulmasta. Opinnäytetyön keskeisenä tarkoituksena on tutkia digitalisaation vaikutuksia vankien rikolliseen käyttäytymiseen, joten viimeisessä aluvuussa avaan uusintarikollisuutta ja desistanssin käsitettä.

4.1 Vankila kuntouttavana ympäristönä

Historia on muokannut vankiloita ja vankeusrangaistuksen merkitystä ajan saatossa. Se mihin rangaistuksen tehtävä painottuu jatkaa muokkautumista vielä tänäkin päivänä. Vankilalla on ajateltu olevan erityisestäviä sekä yleisestäviä vaikutuksia. Erityisestävyys keskittyy yksilöön ja siihen, miten rangaistus vaikuttaa yksilöön ja mahdolliseen rikoksen uusimiseen alentavasti. Yleisestävyys keskittyy taas yhteiskuntaan. Tällä pyritään vaikuttamaan yksilön käyttäytymiseen sääntöjen ja rangaistusten merkityksen kautta. (Tyni 2015, 28.) Vankeusrangaistuksen historia pohjautuu enemmissä määrin koston, pelotukseen ja eristämiseen, kun taas nykypäivän vankeinhoito tähtää rikoksentehtävien kuntoutumiseen. Kuntoutus vankilakontekstissa voidaan katsoa kaikiksi niiksi toimiksi, joilla vankeihin pyritään vaikuttamaan rangaistusaikana siten, että vangilla on paremmat mahdollisuudet integroitua takaisin yhteiskuntaan vankeusrangaistuksen jälkeen ja että rikoksentehtäjä vähenee. (Laine 2014, 286.) Kuntouttavat toimenpiteet vankilassa painottuvat yksilöllisesti vankien tarpeiden mukaisesti.

Vankiloilla on tarjottavana erilaisia kuntoutusohjelmia joko yksilötyönä tai ryhmissä toteutettavina. Mahdollisuutena lyhyet motivointiohjelmat tai pidemmät ryhmämuotoiset ohjelmat. Kuntouttavissa ohjelmissa tavoitellaan uusien toimintamallien oppimista, jotta rikoksentehtäjä vähenee. Vankien kuntoutumisen kannalta on vertaistuella suuri merkitys. Vertaisryhmätöiminta on otettu huomioon myös vankiloissa ja vangeilla onkin mahdollisuus osallistua erilaisiin ryhmiin, kuten AA- tai NA-toimintaan. (Rikosseuraamuslaitos 2020h.) Covid-19 pandemia on jouduttanut etäyhteyksillä toimivia vertaistuellisia kuntoutusohjelmia ja palveluita. Vertais-toimintoja tarjoavat jossain määrin kunnat (Hyppönen ym. 2018, 15), sekä kolmannen sektorin

toimijat vankilan ulkopuolella. Skypen välityksellä etätukea tarjoaa esimerkiksi Kriminaalihuollon tukisäätiö (2021). Mahdollisuutena osallistua vertaistukiryhmiin ja vapautteen valmistamiseen sekä muutostivaation vahvistamiseen. Etäryhmiä voidaan verrata läsnäoloon perustuviin ryhmiin.

Sosiaalinen kuntoutus on myös osana Rikosseuraamuslaitoksen vankeuslain (767/2005) mukaista toimintaa. Sosiaalinen kuntoutus voidaan nähdä sosiaalialan palveluna, jonka tarkoitus on vahvistaa yksilön sosiaalista toimintakykyä edistämällä osallisuutta yhteiskunnassa ja työelämässä (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Vankilaympäristössä sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on ylläpitää vankien arkielämään liittyviä taitoja, sosiaalisia valmiuksia sekä ohjata vankeja ammatillisiin opintoihin tai työelämään (Rikosseuraamuslaitos 2020h). Nykypäivänä arjentaidoksi voidaan lukea digitaalinen osaaminen, jonka avulla yksilö voi kokea osallisuutta digitalisoituneessa yhteiskunnassa. Tämä osallisuuden muoto syntyy digitaalisissa kohtaamisissa palvelujen käyttäjien ja palveluntarjoajien välillä ja mahdollisuudesta päästä käyttämään esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluita sähköisesti (DigilN 2020e). Digitaalisen kehityksen poisjäänti vankilaratkaisuista uhkaa tutkitusti vankien mahdollisuutta olla osallisena yhteiskunnan digitaalista kehitystä (Reisdorf & Rikard 2018). Vankien kuntoutumisen kannalta digitaalisten taitojen oppiminen voidaan nähdä osana toimintakyvyn ylläpitoa ja yhteiskuntaan paluuta (Jewkes & Reisdorf 2016; Reisdorf & Rikard 2018).

4.2 Vuorovaikutus vankilaympäristössä

Digitaalisen tekniikan tulo vankilaratkaisuihin muuttaa osaltaan tapoja, jolla vangit ovat sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden kanssa. Tutkimukset osoittavat, että esimerkiksi televisioiden tulo sellisiin vähensi vankien halukkuutta viettää aikaa sellien ulkopuolella. Vankien lukitseminen sellisiin helpottui, koska tyytyväisyys sellissä vietettyyn aikaan kasvoi. (Van De Steene & Knight 2017a, 264.) Uusien digitaalisten palvelujen tuominen osaksi vankilaympäristöä saattaa vähentää vuorovaikutustilanteita vankien ja vankilahenkilökunnan välillä, joka voi osaltaan heikentää vankien osallisuutta ja luoda uudenlaisia turvallisuusuhkia vankilaan (Van De Steene & Knight 2017a, 264; Järveläinen & Rantanen 2020, 15).

Vankien vuorovaikutustaitojen kehittäminen on osana kuntoutumisprosessia ja ensisijaisesti tämä toteutuukin vankilaympäristössä vuorovaikutustilanteissa henkilökunnan ja vankien välillä (Tyni 2015, 18). Rikosseuraamuslaitos on lisännyt vankien ja henkilökunnan välistä vuoropuhelua lähityö-mallin avulla. Lähityönä voidaan pitää kaikkea henkilökunnan ja vankien välistä kommunikointia vankilan arjessa. Ajatuksena on, että vankien kanssa keskustellaan ja heitä kuunnellaan (Kalavainen, Piispanen, Seppänen, Uusitalo & Ylisassi 2016, 22-23). Työntekijöillä tulee olla tilannetajua siitä, millä tavalla missäkin tilanteessa toimitaan. Reilu ja tasapuolinen kohtelu tulee koskea kaikkia vankeja, jotta oikeudenmukaisuus toteutuu. Esille nousee virkamiesasenne, jonka mukaan vankiin tulee suhtautua neutraalisti. Toimeen pitää tulla, mutta

kavereiksi ei ole varaa ryhtyä. (Kalavainen ym. 2016, 26.) Lähityö edesauttaa vankitunteituksen karttumista. Tämä on tärkeää muun muassa vankilan turvallisuuden näkökulmasta. Vuorovaikutus vankilahenkilökunnan ja vangin välillä näyttäytyy vankilaympäristössä myös dynaamisena turvallisuutena (Järveläinen & Rantanen 2019, 15).

Euroopan neuvosto (2016, 43-44) määrittelee dynaamisen turvallisuuden vankilassa toimintavaksi, joka perustuu henkilökunnan ja vankien väliseen positiiviseen vuorovaikutukseen. Dynaaminen turvallisuus liittyy olennaisesti vankien ja henkilökunnan sekä vankien väliseen päivittäiseen kommunikointiin. Perustana on vankien ja henkilökunnan väliset hyvät suhteet ja toimiva viestintä. (Euroopan neuvosto 2016, 43-44.) Tavoitteena ymmärtää vankeja paremmin, arvioida riskejä sekä ylläpitää vankilan turvallisuutta ja järjestystä. Vuorovaikutustilanteissa pyritäänkin havainnoimaan muutosta turvallisuustilanteeseen ja sen tasoon liittyen. Dynaaminen turvallisuus vankilassa näyttäytyy tutkimuskeskustelussa kunnioittavana työotteena vankeja kohtaan, jonka vaikuttavuus tulee esille positiivisena ilmapiirinä, joka osaltaan minimoi turvallisuusuuhkia (Järveläinen & Rantanen 2019, 15). Dynaaminen turvallisuus nähdään vankilassa kaikkia ja kaikkea koskevana ajattelutapana. Perustana henkilökunnan ammattitaito sekä suunnitelmallinen toiminta sekä perehtyneisyys laitoksen strategiaan tavoitteisiin. Olennaista jakaa tietoa kaikkien työntekijöiden välillä. Rikosseuraamuslaitoksen tavoite ”kohti avoimempaa täytäntöönpanoa” (Rikosseuraamuslaitos 2015) tuo mukanaan uudenlaisia vaatimuksia myös henkilökunnan osaamiselle, turvallisuuden näkökulmasta. (Rikosseuraamuslaitos 2015.)

4.3 Uusintarikollisuus ja desistanssi

Rikosseuraamuslaitoksen (2020a) keskeisenä tavoitteena on uusintarikollisuuden vähentäminen sekä rikollisuutta ylläpitävän syrjäytymiskehityksen katkaiseminen. Vangin toimintakyvyn ylläpitoa ja kuntoutumista vankeusaikana pyritäänkin tukemaan siten, että vangilla on paremmat mahdollisuudet palata osaksi yhteiskuntaa vankeusrangaistuksen jälkeen (Rikosseuraamuslaitos 2020a; L767/2005). Paluu yhteiskuntaan ja sen positiivisiin rakenteisiin kiinnittyminen taas edesauttaa rikollisen käyttäytymisen vähenemisessä.

Uusintarikollisuudesta puhuttaessa on hyvä määritellä uusintarikollisuus termi. Yleisen määritelmän mukaan uusintarikollinen -nimitystä voidaan käyttää rikoksentekeijästä, joka toistaa rikoksen kärsittyään jonkinlaisen rangaistuksen tai oltuaan esimerkiksi hoito-ohjelmassa ensimmäisen teon jälkeen (Kivivuori, Aaltonen, Danielsson, Näsi & Suonpää 2018, 204). Ikää voidaan pitää yhtenä keskeisenä tekijänä rikoksien uusimiselle (Maruna 1999; Rikosseuraamuslaitos 2020e, 19). Tätä voidaan selittää iän tuomilla muutoksilla, jotka liittyvät esimerkiksi biologisiin seikkoihin, sosiaalisiin suhteisiin tai elämäkokemukseen (McNeill, Farrall, Lightowler & Maruna 2012). Todennäköisempää myös on, että useisiin rikoksiin syyllistyneet henkilöt tulevat myös tulevaisuudessa syyllistymään uudelleen rikolliseen toimintaan ja joutumaan vankilaan suuremmalla todennäköisyydellä, kuin ensikertalaiset (Rikosseuraamuslaitos 2020e, 19). Uusimisriskiin

vaikuttavat hyvin monet tekijät. Nykypäivänä voidaan katsoa, että digitaidottomuus on osana lisäämässä rikoksien uusimisriskiä. Yhteiskuntaan integroitumisen kannalta heikko digitaalinen osaaminen vähentää esimerkiksi työnsaannin mahdollisuutta, joka osaltaan aiheuttaa syrjäytymistä digitaalisesta yhteiskunnasta nostaan riskiä rikoksien tekoon (Reisdorf & Rikard 2018).

Uusintarikollisuuteen viittaa myös kriminologian yksi keskeisimmistä käsitteistä, joka on desistanssi eli rikollisuudesta irrottautuminen. Tämä vaikeastikin mitattavissa oleva prosessi voidaan ymmärtää joko hetkenä, jolloin rikosura päättyy tai pidempänä prosessina, jonka aikana rikoksientekijä pikkuhiljaa vähentää rikollista toimintaansa ja lopulta luopuu tästä elämäntavasta. (Kivivuori ym. 2018, 204.) Jälkimmäinen ja myös yleisempi rikollisuudesta irrottautumisen muoto voidaan jakaa joko primaariseen tai sekundaariseen desistanssiin. Primaaridesistanssia käytetään tilanteesta, jossa rikoksientekijä pitää taukoa rikoksenteosta, kun taas sekundaaridesistanssi on kestävämpi tila, jossa rikoksientekijä on luopunut rikollisesta identiteetistään. (Kuusela 2015, 22.)

Desistanssin syitä on tutkittu vuosikymmenien ajan eri rikollisuutta selittävien teorioiden avulla (McNeill, Farrall, Lightowler & Maruna 2012). Kivivuori ym. (2018, 205) nostaa rikollisuuden syitä käsittelevässä teoksessa esille rakenteellisten sekä subjektiivisten tekijöiden näkökulman. Rakenteelliset tekijät voidaan ymmärtää yhteiskunnan tarjoamina mahdollisuuksina lainkuuliaisista elämää varten, kun taas subjektiiviset tekijät viittaavat yksilön motivaatioon muuttaa omaa elämää.

Rakenteellisiin ja yksilön ulkopuolisiin tekijöihin viitattaessa nousee esille Robert Sampsonin ja John Laubin epävirallisen sosiaalisen kontrollin teoria (Kivivuori ym. 2018, 205). Sampsonin ja Laubin (2001, 20) tutkimusten mukaan sosiaalinen kontrolli ja käännekohtat ihmisen elämässä ovat ratkaisevassa osassa yksilön muutoksen kannalta. Näitä sosiaalisia siteitä vahvistavia ja tätä kautta desistanssia edistäviä käännekohtia on esimerkiksi parisuhde, lapsen syntymä tai uusi työpaikka (Sampson & Laub 2001, 20). Nämä käännekohtat nähdään rikollisuudesta irrottautumisen alkuun panevana voimana ja mitä vahvemmaksi sosiaaliset siteet muodostuvat, sitä vähemmin niitä halutaan rikollisella käyttäytymisellä vaarantaa. Tämän ajatuksen mukaan sosiaalisten siteiden vahvistaminen johtaisikin pikkuhiljaa rikollisen käyttäytymisen loppumiseen. Käännekohtat ja niiden merkitys desistanssiin on kuitenkin hyvin yksilöllistä, eikä rikollisuudesta irrottautuminen tapahdu hetkessä, vaan vähitellen. (Kivivuori ym. 2018, 205.)

Subjektiivisen näkökulman mukaan taas ihmisen oma päätös muuttua ja luopua rikollisesta käyttäytymisestä vahvistaa näitä sosiaalisia siteitä. Tämän mukaan desistanssi edellyttää kognitiivisen muutoksen (Giordano, Gernovich & Rudolph 2002, 992; Maruna 1999). Voidaan katsoa, että työpaikan saaminen tai parisuhde voi olla tukemassa desistanssia, mutta ei sen alulle paneva voima. Työpaikka voi näin ollen olla tärkeä arkea tukeva toiminto muutoksessa, jolla uudenlaista elämäntyyliä voidaan ylläpitää. Näiden kiinnekohtien tulee kuitenkin olla tärkeitä

yksilölle, jotka muutosta mahdollistavat. (Kivivuori ym. 2018, 206.) Kivivuori ym. (2018, 206) nostaa myös esille yksilön rationaalinen päätöksenteon sekä identiteettimuutoksen aseman desistanssin alulle panevana tekijänä. Näin ollen rikoksentekijä saattaa ajansaotossa ruveta pohtimaan rikollisen käyttäytymiseen liittyviä hyötyjä ja haittoja. Ja jos rikollisuudesta johtuvat haitat hallitsevat elämää, niin desistanssin todennäköisyys lisääntyy.

5 Tutkimusasetelma

Opinnäytetyö on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jonka esittelen ensimmäisessä alaluvussa. Muutoin luku koostuu kuvailevan kirjallisuuskatsauksen mukaisesti tutkimuskysymysten muodostamisesta, aineiston valintaprosessista, kuvailun rakentamisesta ja tulosten tarkastelemisesta sekä eettisten kysymysten pohdinnasta. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen eri vaiheet ovat raportoitu ja ne tuodaan esille teoriaan nojaten.

Kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmä, jolla kartoitetaan tutkittavaan ilmiöön liittyviä tutkimuksia ja tuotetaan tutkimuksen pohjalta uutta tietoa aiheeseen liittyen. Aineistona toimii aikaisempi kirjallisuus, tutkimusartikkelit sekä muut korkeatasoisemmat tutkimukset. Salminen (2011) kuvailee kirjallisuuskatsauksen rakentavan kokonaiskuvaa valitusta ilmiöstä arvioiden sen teoriaa ja tunnistuen mahdollisia ongelmia. Lähestymistapana voi olla oman tutkimusaihealueen tarkastelu tai tutkimusongelmaa voidaan lähestyä monesta eri tieteen näkökulmasta. (Salminen 2011.) Älyvankila on aiheena Suomessa varsin tuore, jolloin kirjallisuuskatsaus antaa hyvät lähtökohdat kerätä ja tuottaa uutta tietoa vankiloiden digitalisoitumisesta ja sen vaikutuksesta vankilaympäristöön.

Kirjallisuuskatsaukset ovat moninainen joukko erilaisia tutkimusmenetelmiä, joko itsenäisenä kokonaisuutena tai empiirisen tutkimuksen osana. Ne voidaan jakaa metatutkimuksiin, systemaattisiin tai kuvaileviin kirjallisuuskatsauksiin. Meta-analyysissä tarkastellaan kvantitatiivista eli määrällistä tutkimustietoa tilastollisin menetelmin. Systemaattista kirjallisuuskatsausta voidaan pitää eksplisiittiseen menetelmään perustuvana yhteenvetona aikaisemmasta tutkimustiedosta, kun taas kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on tuottaa kumulatiivista tietoa aikaisempaan tutkimukseen perustuen. (Kangasniemi ym. 2013, 293.) Tässä opinnäytetyössä käytän tutkimusmenetelmänä kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, johon perehdyn seuraavassa alaluvussa.

5.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi käytetyimmistä kirjallisuuskatsauksen muodoista. Tätä traditionaaliseksikin kutsuttua tutkimusmuotoa luonnehditaan yleiskatsaukseksi ilman tarkkoja ja tiukkoja sääntöjä. Aineistot voivat olla laajoja ja tutkimuskysymysten ei tarvitse rajautua ko-

vinkaan tarkasti verrattaessa esimerkiksi systemaattiseen kirjallisuuskatsauksen selkeään kysymyksen asetteluun. (Salminen 2011.) Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen erityispiirteitä ovat kuvailu, aineistolähtöisyys sekä tutkittavan ilmiön ymmärtäminen. Menetelmä jäsennetään neljän vaiheen kokonaisuudeksi, jonka vaiheet ovat: tutkimuskysymyksen muodostaminen, aineiston valitseminen, kuvailun rakentaminen sekä tuotetun tuloksen tarkasteleminen. (Kangasniemi ym. 2013, 294.) Kuvailevalla kirjallisuuskatsauksella on kaksi eri alatyyppiä, jotka ovat narratiivinen ja integroiva (Salminen 2011).

Narratiivinen kirjallisuuskatsaus on metodisesti kirjallisuuskatsauksen kevyin muoto. Tavoitteena on saada laajaa kokonaiskuvaa käsiteltävästä ilmiöstä tai rakentaa laajempaa kuvaa tutkittavan aiheen historiasta ja kehityskulusta. Narratiivisen otteen tarkoituksena pidetäänkin epäyhtenäisen tiedon järjestämistä eheäksi tapahtumankuvaukseksi. Analyysin muotona kuvaileva synteesi, jonka yhteenvedon tunnusomaisia piirteitä ovat ytimekkyys ja johdonmukaisuus. Lähtökohtaisesti narratiivinen kirjallisuuskatsaus ei käy läpi kovinkaan systemaattista seula aineistojen haussa. Mahdollisuutena on kuitenkin päätyä lopputulokseen, jonka luonne on kirjallisuuskatsauksen mukainen synteesi eli ymmärrystä lisäävä kokonaisuus. (Salminen 2011.)

Integroivaa kirjallisuuskatsausta voidaan pitää narratiivisen ja systemaattisen kirjallisuuskatsauksen välimuotoa. Integroivaan katsaukseen kuuluu kriittinen arviointi, joka narratiivisesta katsauksesta puuttuu. Sen toteutus mukailee systemaattista kirjallisuuskatsausta jakaen tutkimuksen viiteen vaiheeseen, jonka vaiheet ovat: tutkimusongelman asettelu, aineiston hankinta, arviointi, analyysi sekä tulkinta ja tulosten esittäminen. (Salminen 2011.)

5.2 Tutkimuskysymykset

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen perustana voidaan pitää tutkimuskysymyksiä, jotka määritellään menetelmän ensimmäisessä vaiheessa (Kangasniemi ym. 2013, 292). Hyvä tutkimuskysymys on valittuun aiheeseen peilaten relevantti ja tarpeeksi fokusoitunut. Tärkeää on miettiä sitä, minkä tyyppistä tietoa vastaamalla kysymykseen saadaan ja miten sitä voidaan hyödyntää. (Axelin ym. 2016, 24.) Tutkimuskysymykset voivat olla laajempia, jolloin aihetta voidaan käsitellä monipuolisesti tai ne voivat olla täsmällisiä ja rajattua, jolloin ilmiön tarkastelu voi olla syvällisempää. Tutkimuskysymyksiä on mahdollista muokata vielä tutkimuksen edetessä. Tutkimuskysymykset ja niihin vastaaminen tuottaa kuvailevan, laadullisen vastauksen. (Kangasniemi ym. 2013, 295.)

Opinnäytetyöni aiheeksi valikoitui DigiIN-hankkeen tarjoama aihe tutkia vankiloiden digitalisointumista ja sen vaikutuksia vankiloiden työkuulttuurin sekä vankien rikollisuudesta irrottautumiseen. Digitaalinen murros on hyvin ajankohtaista niin sosiaali- ja terveysalalla, kuin rikosseuraamusalallakin. Hämeenlinnaan avattu uusi naistenvankila hyvänä esimerkkinä vankiloiden nykyaikaistamisesta digitaalisten tekniikoiden avulla. Älyvankila-käsite oli tekijälle uusi opinnäy-

tetyön alussa ja tämän vuoksi aiheeseen perehtyminen tukeekin ammatillista kehitystä. Kiinnostavana aihealueena vankiloiden digitalisoituminen, niin vankien, kuin ammattilaistenkin näkökulmasta. Kuinka voimme kehittää järjestelmää siten, että se palvelee mahdollisimman laajalti koko rikosseuraamusalaa.

Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat;

1. *Millaisia haasteita tai mahdollisuuksia älyvankilateknologiaan liittyy?*
2. *Miten digitalisaatio muuttaa työkulutturia vankilassa?*
3. *Miten älyvankila edistää vankien toimintakykyä ja desistanssia?*

Aiheen ollessa aika tuore oli tärkeää jättää tutkimuskysymykset laajoiksi, jotta tutkittavasta aiheesta saadaan mahdollisimman kattavasti tietoa. Tutkimuskysymykset muokkautuivat hieinan opinnäytetyöprosessin kuluessa.

5.3 Aineiston valitseminen

Tutkimuskysymyksiä laatimisen jälkeen kuvaileva kirjallisuuskatsaus etenee aineiston valitsemiseen. Pyrkimyksenä löytää mahdollisimman tarkoituksenmukainen materiaali vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Aineiston valinnan prosessi kuvataan eksplisiittisesti systemaattista kirjallisuuskatsausta muistuttaen. Näin ollen raportointi sisältää valintaprosessin vaiheet kutakuinkin tarkasti. Haut tehdään systemaattisesti valituista elektronisista tietokannoista. Keskeisin peruste aineistojen valinnalle on sisältö ja tämän suhde muihin valittuihin tutkimuksiin. Mahdollisuutena on käyttää myös muita, kuin tieteellisiä artikkeleita, jos kysymyksenasettelu antaa perustelut tälle. (Kangasniemi ym. 2013, 296.) Aineiston valitsemisessa määritetään aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit (taulukko 1), aineiston hakuun käytettävät tietokannat sekä käytettävät hakutermit (taulukko 2).

Sisäänotto- ja poissulkukriteereiden määrittely on keskeisenä osana kirjallisuuskatsauksen hakustrategiaa. Asianmukaiset ja kattavat kriteerit ovat apuna relevantin kirjallisuuden tunnistamisessa ja vähentävät mahdollisuutta virheelliselle tai puutteelliselle katsaukselle. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit varmistavat sen, että aihe fokuoitetuu juuri tarkoituksenmukaiseen aineistoon. Aineiston kokoa voidaan hallita muun muassa julkaisuvuotta rajaamalla tai kielellisillä valinnoilla. (Axelin ym. 2016, 26.) Vankiloiden digitalisaatio ja älyvankila-konsepti ovat ilmiöinä kovin tuoreita ja jatkuvasti kehittyviä, joten on tärkeää, että aihealue rajataan viimeaikaisiin tutkimuksiin ja julkaisuihin. Ideaalitalanteessa kirjallisuuskatsaus sisältää kaiken kielisiä tutkimuksia (Axelin ym. 2016, 26), mutta tekijän oman kielitaidon pohjalta, tutkimukset on rajattu suomen ja englannin kielisiin aineistoihin. Ensisijaista kirjallisuuskatsauksen luotettavuuden

kannalta on, että aineistot ovat vertaisarvioituja tai luotettavia viranomaisjulkaisuja. Tutkimuseettinen lautakunta (2012) vertaa vertaisarviointia eräänlaiseen laatuleimaan, sillä tutkimukset ovat julkaisun toimituksen lisäksi arvioineet ulkopuoliset asiantuntijat.

Oheisessa taulukossa (taulukko 1) on kuvailtu hakuprosessissa käytetyt sisäänotto- ja poissulkukriteerit.

<i>Sisäänottokriteerit</i>	<i>Poissulkukriteerit</i>
Julkaistu vuodesta 2010 vuoteen 2020	Ennen vuotta 2010 julkaistut
Tutkimuskieli suomi tai englanti	Tutkimus on tehty jollain muulla, kuin suomen tai englannin kielellä
Vertaisarvioitu tai viranomaisen julkaisema	jokin muu
vankila	muu kuin vankila
vangit ja vankilatyöntekijät	muut kuin vangit tai vankilatyöntekijät
Saatavana verkkoaineistona	Ei saatavilla verkkoaineistona

Taulukko 1: Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Tässä opinnäytetyössä aineistonhakuun on hyödynnetty kolmea Laureassa käytössä olevaa elektronista tietokantaa. Axelinin ym. (2016, 61) mukaan aineistonhakuun valittaviin tietokantoihin vaikuttavat pääsääntöisesti tutkittava aihe ja se, minkälainen työ on kyseessä. Suositeltavana on, että käytettävissä on enemmän kuin yksi tietokanta, jolloin saadaan mahdollisimman kattava aineisto (Axelin ym. 2016, 42, 61). Tämän kirjallisuuskatsauksen sähköisten tietokantojen valintaan vaikuttivat haettava varsin uusi aihe ja että tieto on saatavilla. Tietokantojen valintaa voidaan perustella sillä, että kyseisistä tietokannoista löytyy kattavasti sosiaali- ja rikosseuraamusalaan liittyviä, kansainvälisiä julkaisuja. Aineiston keruuseen käytettävät tietokannat olivat:

- EBSCOhost
- ProQuest Central
- Sage Premier

Tietokantojen toimintaa sekä aineiston laatuun liittyviä arvioita tehtiin laajoilla testihauilla. Tietokantoihin tutustumalla esille nousi, että eri hakukoneet sisälsivät erityyppisiä rajaustoimintoja, toiset laajemmin kuin toiset. Sähköisiä tietokantoja käyttäessä on huomioitava se, ettei materiaaleihin pääsy ole aina itsestäänselvyys. Tietokannat sisälsivät rajaustoiminnon, jonka avulla tulososio näytti vain sen aineiston, johon oli kokonaisuudessaan pääsy. Tähän toimintoon tuli perehtyä testihauilla ja tätä toimintoa tuli käyttää osassa tietokannoissa.

Hakusanojen määrittäminen pohjautui myös laajoihin testihakuihin. Hakukäsitteiden ja näiden yhdistelmien käyttö vaihteli jonkun verran tietokantojen välillä. Useimmissa tietokannoissa on apuna Boolean operaattori, jonka avulla hakukäsitteitä voi yhdistellä AND, OR ja NOT termeillä (Axelin ym. 2016, 38). Näitä termejä käytetään, kun halutaan hakutuloksiin joko molemmat hakusanat tai esimerkiksi synonyymejä, kuten ”prison” OR ”jail”. Boolean operaattori mahdollistaa myös sanojen katkaisun tiettyyn kohtaan käyttäen *-merkkiä tai heittomerkkejä, joiden käyttö kohdentaa fraasit tarkemmin haluttuun aihealueeseen. Esimerkiksi ilmauksissa ”smart prison” tai ”digital prison” kohdensi heittomerkkien käyttö vastaamaan parhaiten haettua aineistoa.

Alla olevassa taulukossa (taulukko 2) on määritelty hakutermit, joita käytettiin kirjallisuuskatsauksen aineiston hakuun.

<i>Hakusanat suomeksi</i>	<i>Hakusanat englanniksi</i>
vankila	prison/jail
älyvankila	smart prison/digital prison
PrisonCloud	PrisonCloud
teknologia	technology
vanki, vangit	prisoner, prisoners
digitalisaatio	digitalisation
digitaalinen teknologia	digital technology
digitaalinen eriarvoistuminen	digital divide/digital inequality
digitaalinen osallisuus	digital participation
uusintarikollisuus	recidivism
desistanssi/rikollisuudesta irrottautuminen	desistance/detachment from crime
kuntoutuminen	rehabilitation

Taulukko 2: Hakutermit

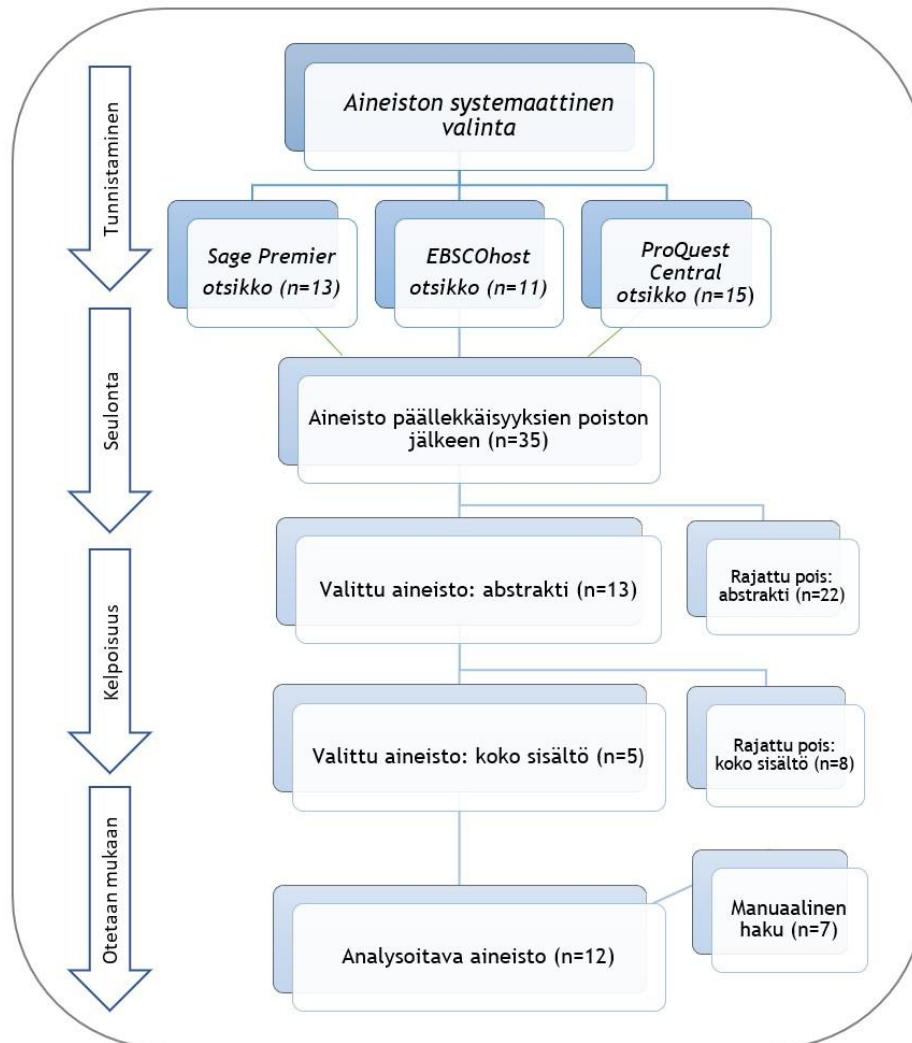
Hakustrategia vaihteli osittain eri tietokantoja käyttäessä. Yhdessä kirjallisuuskatsaukseen valitussa tietokannassa haasteeksi nousi kovin laajat hakutulokset. Hakustrategiaa tuli muuttaa

siten, että aineistoa rajattiin subject-toimintoa hyödyntäen. Tämä toiminto antaa mahdollisuuden rajata hakutuloksia haluttuihin aihealueisiin. Aiherajaus mahdollisti haluttuun aineistoon käsiksi pääsyn hyvinkin laajoista alkuperäisistä tuloksista riippumatta.

Aineistohaussa käytettiin myös manuaalista tiedonhakua. Axelinin ym. (2016, 26) mukaan manuaalinen haku on toteutettavissa muun muassa katsaukseen valittujen tutkimuksien lähdeluetteloita läpikäymällä. Näin on mahdollista löytää aiheeseen sopivia julkaisuja, jotka ovat jääneet sähköisten tietokantojen ulkopuolelle. Manuaalisessa haussa noudatetaan samoja sääntöjä, kuin hakuprosessissa muutoinkin (Axelin ym. 2016, 26). Manuaaliseen hakuun käytettiin Google Scholar -hakukonetta, josta löytyi viisi kirjallisuuskatsaukseen soveltuvaa artikkelia. Tämän lisäksi kaksi valittua artikkelia löytyi valittujen tutkimuksien lähdeluetteloita hyödyntäen.

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineiston valintaprosessi tapahtuu vaiheittain artikkelien sisäännotolla ja poissululla. Valintaa määrittää sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Vaiheet tulee kuvailla tarkasti ja päätöksien tulee olla perusteltuja. Tarkat ja johdonmukaiset kriteerit auttavat valinnan teossa. Dokumentointi hylkäämisperusteista tulee olla selkeä, johon voidaan tarvittaessa palata. Tarkka raportointi tukee tutkimustyön luotettavuutta. (Axelin ym. 2016, 62.) Kirjallisuuskatsauksen aineiston valintaprosessi aloitetaan otsikon perusteella mukaan otettavista artikkeleista, joita sisäänotto- ja poissulkukriteerit ohjaavat. Otsikoiden perusteella valittu aineisto käsitellään seuraavaksi lukemalla kunkin artikkelin tiivistelmä. Tiivistelmiä lukiessa tulee pohdittavaksi se, vastaavatko nämä joltain osin määriteltyihin tutkimuskysymyksiin. Tiivistelmiä läpikäymällä saadaan valittua aineisto viimeiseen vaiheeseen, jossa syvennyttään koko työn sisältöön ja pohditaan sitä, vastaavatko ne opinnäytetyön tarkoitukseen ja tavoitteisiin.

Alla oleva kuvio havainnollistaa tämän kirjallisuuskatsauksen tutkimusaineiston systemaattisen valinnan etenemisen.

Kuvio 1: Mukaillen Axelin ym. (2016, 63) aineiston systemaattisen valinnan etenemistä.

5.4 Kuvailun rakentaminen

Kuvailun rakentaminen tulee ajankohtaiseksi siinä vaiheessa kirjallisuuskatsauksen prosessia, kun aineisto on valittu ja sen laatua arvioitu. Kuvailun rakentamista voidaan pitää koko menetelmän ytimenä. Sen tarkoituksena on antaa vastaus tutkimuskysymyksiin, joka tuottaa laadullisen kuvailun ja uusia johtopäätöksiä. Aineistosta tulee tehdä sisäistä vertailua, analysoida tiedon vahvuuksia ja heikkouksia sekä tehdä laajempia päätelmiä aineistojen avulla. Alkuperäistä tietoa ei voi muuttaa, jolloin uusi tieto syntyy alkuperäistä tietoa yhdistelemällä muihin tutkimuskysymyksen kannalta oleellisiin asioihin. Tarkoituksena luoda jäsennelty kokonaisuus, joka ideaalitulanteessa synnyttää uuden tulkinnan. (Kangasniemi ym. 2013, 296.)

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kuvailun rakentamisessa käytetään erilaisien laadullisten aineistojen analyysimenetelmiä. Pääsisältö voidaan rakentaa monella eri tavalla. Tarkastelu voi tapahtua muun muassa teemoittain, kategorioittain tai suhteessa kategorioihin. Kirjallisuuskatsauksen kuvailun esittäminen on induktiivinen eli aineistolähtöinen, joka edellyttää, että tekijä tuntee ja hallitsee aineiston. (Kangasniemi ym. 2013, 297.) Aineistoon perehtymisen jälkeen, on tärkeä nivoa yhteen ja kuvata tutkimuksien kannalta tärkein sisältö. Tutkimuksista tehdään tutkijan taulukko, jossa käy ilmi valittu aineisto ja tiivistetysti sen sisältö ja keskeiset tulokset. (Axelin ym. 2016, 30-31.)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin kuvailun rakentamiseen teema-analyysiä. Teemat syntyvät tutkimuskysymyksiin pohjautuen aineistoon perehtymisen jälkeen (Axelin ym. 2016, 87). Teemoilla tarkoitetaan aineistossa esiintyviä toistuvia sisältöjä, joissa tutkimuksen kannalta keskeiset pääsisällöt tulevat esiin. Teemoittelu etenee esimerkiksi siten, että alkuperäistutkimuksista muodostetaan aineistolähtöisiä koodeja aineistossa esiin nousevien yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien ryhmittelyllä. Nämä ryhmittelyt synnyttävät kuvailevia teemoja. (Axelin ym. 2016, 87.) Tuotettu luokittelu voidaan esittää muun muassa kuviona (Axelin ym. 2016, 86).

Tässä opinnäytetyössä teema-analyysi eteni aineistoon perehtymisen jälkeen sähköisen yhteenvedon tekemisellä, jossa painotettiin tutkimuskysymyksiensä kannalta tärkeitä yksityiskohtia. Aineisto raportoitiin tutkijan taulukkoon (Liite 2). Tutkimusaineisto tulostettiin paperiversioksi, jotta teemoittelu ja aineiston jäsentäminen olisi vaivattomampaa. Värikynien turvin aineistosta koodattiin sisällön kannalta tärkeitä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia, joita ryhmiteltiin sisällöllisesti kokonaisuuksiksi. Esiin nousi pääteemat, jotka synnyttivät ylä- ja alaluokkia tukemaan kokonaisuutta. Pääteemoiksi muodostuivat vankiloiden älyteknologia haasteiden ja mahdollisuuksien osalta, vankiloiden työkuultuuri sekä vankien toimintakyky.

Älyteknologia pääteeman haasteet ja mahdollisuudet kohdentuivat vankiloiden normalisointiin, laitteisiin ja tekniikkaan sekä turvallisuuteen, jotka muodostuivat teeman yläluokiksi. Työkuultuurin osalta esiin nousseita yläluokkia olivat hallinnolliset asiat sekä vuorovaikutus. Vankien toimintakyvyn ylläpitoon liitettiin aineiston pohjalta arjentaidot, yhteydenpito sekä kuntoutus. Kaikista yläluokista syntyi vielä alaluokkia, jotka ovat tarkasteltavissa kuvioista (Liite 3), joka havainnollistaa aineiston teemoittelun.

5.5 Tulosten tarkastelu ja eettiset kysymykset

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen päättää tulosten tarkastelu. Tässä osiossa kootaan ja tiivistetään kuvailevan kirjallisuuskatsauksen keskeiset tulokset. Tuloksia tulee tarkastella suhteessa teoriapohjaan ja yhteiskunnallisiin lähtökohtiin. Tarkasteluun sisältyy myös pohdintaa tutkimuksen sisällön seikoista ja käytetyistä menetelmistä. Tuloksiin tulee liittää myös tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointia. Johtopäätöksien esittämisessä luotettavuutta lisää yhdenmukainen kokonaisuus ja väitteiden riittävä perustelu. Lopuksi hahmotellaan sitä, mitä

tulevaisuuden haasteita ja kysymyksiä tutkittava aihe herättää sekä sitä, mitkä ovat tutkittavan aiheen kannalta tärkeät jatkotutkimuskohteet. (Kangasniemi ym. 2013, 298.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmänä kovin väljä, jolloin tutkijan valinnat ja eettisyys raportoinnissa korostuu läpi tutkimusprosessin. Eettisyyden ja luotettavuuden kannalta on tärkeää, että koko prosessi on läpinäkyvä ja johdonmukainen. Tutkijan tulee myös voida perustella huolellisesti tekemiään valintojaan ja päätöksiään. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen keskeisin luotettavuuden tekijä on aineiston valinta. Eksplisiittisessä aineistonvalinnassa valinnan tarkka kuvaus lisää koko työn luotettavuutta. Luotettavuuden kannalta on myös tärkeää liittää tulokset teoriapohjaan. (Kangasniemi ym. 2013, 297-298.)

6 Tulokset

Tässä luvussa esitellään kirjallisuuskatsauksen tulokset. Tulokset esitellään analyysivaiheessa muodostuneiden teemojen avulla. Pääteemoiksi nousivat älyteknologian tuomat haasteet ja mahdollisuudet vankilaympäristössä, digitalisaation tuoma työkuulttuurin muutos sekä digitalisaation vaikutukset vankien toimintakykyyn. Avaan aineistoa ja sen tuloksia vastatakseni asettamiini tutkimuskysymyksiin. Tutkimusaineisto koostuu kahdestatoista tutkimusartikkelista, jotka ovat kaikki vahvasti sidoksissa digitalisaatioon vankilaympäristössä. Tutkijantaulukossa (Liite 2) on tarkasteltavissa jokaisen tutkimuksen tarkoitus ja keskeiset tulokset, tutkimusmenetelmä, tutkimuksen kohderyhmä sekä maa johon tutkimus kohdentuu.

6.1 Kirjallisuuskatsauksen aineistojen esittely

Tämän kirjallisuuskatsauksen tutkimusaineistoon valikoitui kolme työtä, jotka käsittelevät PrisonCloudin tuomia palveluja, käyttäjäkokemuksia sekä vankilaturvallisuuden kohdentuvia huomioita (Knight 2015; Robberechts 2020; Van De Steene & Knight 2017c). Lisäksi Robberechtsin (2020) artikkeli fokusoituu vankiloiden digitaalisen viestinnän tuomiin erilaisiin yksityisyyden suojaan liittyviin kysymyksiin. Vankiloiden digitaalitekniikan tuomia käyttäjäkokemuksia niin vankien, kuin vankilahenkilökunnankin näkökulmasta tarkastellaan Hatcherin, Palmerin & Tonkinin (2020) tutkimuksessa. Käyttäjäkokemukset kohdentuivat sellipuhelimiin ja selleissä sijaitseviin kannettaviin tietokoneisiin, itsepalvelukioskeihin sekä vankilahenkilökunnan käytössä olevaan kansalliseen rikosentekijöiden hallintajärjestelmään P-NOMIS.

Van De Steene & Knight (2017a; 2017b) tarkastelevat uusia digitaalisia innovaatioita ja niiden tuomista osaksi vankilaympäristöä sekä vankilan kapasiteettia ja valmiuksia muuttaa vankilaorganisaatiota digitaalisen tekniikan avulla. Aineiston pitkäaikaisimman tutkimuksen ovat tehneet McDougall, Pearson, Torgerson & Garcia-Reyes (2017). Seitsemän vuotta kestäneen tutkimuksen aikana arvioitiin digitaalitekniikan vaikutuksia vankilakulttuuriin sekä digitaalitekniikan vaikutuksia vankien kykyyn hallita käyttäytymistään, tukien heidän kuntoutumistaan ja tätä

kautta vähentäen uusintarikollisuuden mahdollisuutta rangaistuksen jälkeen. Tässä tutkimuksessa vankilaympäristöön asennettiin itsepalvelutekniikkaa (PSS), jota kaikilla vangeilla oli mahdollisuus käyttää. Seuranta-aika oli vankilassa vähintään 6 kuukautta ja vapautumisen jälkeen minimissään 12 kuukautta. Vapautumisen jälkeistä aikaa seurattiin tuomioistuimen saamista tiedoista. Kaun & Stiernstedt (2020) analysoivat uusia innovatiivisia älyvankilateknologiaa sisältäviä laitteita, jotka ovat suunniteltu niin vankilaympäristöön, kuin ehdolliseen vankeusrangastukseenkin. Pääalueena älykästekniikka valvonta-, hallinto- sekä kuntoutustarkoituksiin.

Digitaalitekniikan vaikutuksista vankien kuntoutumiseen ja takaisin yhteiskuntaan integroitumiseen pureudutaan Jewkesin & Reisdorfin (2016), Reisdorfin & Rikardin (2018) sekä Smithin (2012) tutkimuksissa. Smith (2012) tutkii Internetin sallimista vankilaympäristössä näkökulmana ihmisoikeuksien toteutuminen. Järveläinen & Rantanen (2020) tutkivat digitalisaation sisällyttämistä vankilaympäristöön ja digitaalitekniikan mahdollisuuksia ja haasteita vankien kokemusten kautta. Tärkeäksi näkökulmaksi nousee digitaalisten palvelujen ja kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen suhde.

Aineistossa itsepalvelukioskit nähdään laitteina, joilla vanki voi hoitaa laajalti erilaisia arkeen liittyviä asioita, kuten tarkastaa vankitilin saldon, tehdä ostoksia vankilan kanttiinista, varata vierailuaikoja tai esimerkiksi tehdä hakemuksia, jotka aiemmin on ollut sidoksissa vankilavirkailijoiden hallinnoimaan paperipohjaiseen järjestelmään. Lisätoimintoina koulutuksiin haku, työpaikka tietojen tarkastelu, terveydenhuollon kanssa asiointi sekä kuntoutusohjelmiin liittyminen. (Hatcher ym. 2020; Jewkes & Reisdorf 2016; Knight 2015; McDougall ym. 2017.) Selleissä sijaitsevat kannettavat tietokoneet ajavat pääpiirteittäin saman asian, kuin itsepalvelukioskit. Tämän lisäksi tietokoneilla voi kuunnella esimerkiksi radiota ja hyödyntää erilaisia tietokantoja, jotka sisältävät kirjallisuutta ja erilaisia koulutusmateriaaleja.

Selleissä sijaitsevien puhelimien käyttöä on rajoitettu vain niihin puhelinnumeroihin, jotka ovat ennalta hyväksytyjä. Näitä puhelinnumeroita voivat olla muun muassa lähimaiset, viranomaislinjat sekä kolmannen sektorin palveluntuottajat. (Hatcher ym. 2020; Jewkes & Reisdorf 2016.) Vanki ei voi myöskään vapaasti vastaanottaa puheluita vankilan ulkopuolelta (Jewkes & Reisdorf 2016). Vankilat, joihin Hatcherin ym. (2020) tutkimus kohdentui, oli selleissä sijaitsevat puhelimet yksilöityjä, jolloin jokaisella vangilla oli käytössään oma PIN-kortti (Hatcher ym. 2020). Erilaisten tekniikoiden käyttö on hyvin yksilöllistä riippuen maasta ja vankilan turvaluokituksesta.

6.2 Saatavuusongelmat, yksityisyyden suoja ja viestinnän ylikuormitus

Älytekniikan tuominen osaksi vankilaympäristöä pohjautuu vankiloiden normalisaatioon (Knight 2015; McDougall ym. 2017; Reisdorf & Rikard 2018; Smith 2012; Van De Steene & Knight 2017a; Van De Steene & Knight 2017b;). Van De Steene & Knight (2017a; 2017b) painottavat, että nykyisten vankiloiden tavoitteena on valmentaa vankeja avoimeen, demokraattiseen ja

digitaaliseen yhteiskuntaan, jolloin vankilat tarvitsevat ratkaisuja, joissa korostuu näitä tukevat innovaatiot. Vankiloiden uusia digitaalisia ratkaisuja voidaankin peilata palveluihin, joita digitalisoituvassa yhteiskunnassa muutoinkin on. Aineistosta esiin nousi Iso-Britannia, jossa joihinkin vankiloihin asennetut itsepalvelukioskit muistuttavat supermarkettien digitaalisia palveluja (McDougall ym. 2017). Vangit voivat tilata tuotteita vankilan kaupasta, maksaa ostoksensa sähköisesti ja vastaanottaa toimitukset kuitenkin kera (McDougall ym. 2017). Vangit voivat siis saada kokemusta tekniikan käytöstä vankilan ympäristössä ja lisätä samalla autonomiaansa ja henkilökohtaisia taitojaan. Taitoja, joita jokainen tarvitsee digitaalisessa yhteiskunnassa. (Kaun & Stiernstedt 2020; McDougall ym. 2017; Van De Steene & Knight 2017a.)

Vankiloiden saattaminen digitaalisten palvelujen piiriin luo erityyppisiä haasteita pohdittavaksi. Vankila ympäristönä luo itsessään ongelmia esimerkiksi langattomien verkkojen asentamiselle ja käytölle (Hatcher ym. 2020; Knight 2015; Van De Steene & Knight 2017a). Monet rangaistuslaitokset ovat turvallisuussyistä rakennettu välttämään erityyppisten verkkojen ja datayhteyksien asentamista ja käyttöä, jolloin haasteeksi nouseekin uuden tekniikan saattaminen osaksi vankilaa (Van De Steene & Knight 2017a). Aineisto osoittaa, että ongelmia muodostaa myös tieto- ja viestintätekniiikan laitteiden ja Internetin käyttö. Saatavuus vaihtelee kovasti vankiloiden välillä ja on myös hyvin usein rajallista (Jewkes & Reisdorf 2016; Järveläinen & Rantanen 2020; Knight 2015; Smith 2012; Van De Steene & Knight 2017a). Tämä voi osittain selittyä turvallisuuden näkökulmasta, joka näyttäytyy erilaisina rajoituksina digitaalisten palvelujen käytössä. Rajoitukset kohdentuvat muun muassa tietokoneiden käytölle ja saatavuudelle sekä näiden laitteiden valvonnalle. (Järveläinen & Rantanen 2020; Van De Steene & Knight 2017a.) Järveläisen & Rantasen (2020) aineistossa esille nousee myös se, että yksittäisten vankien väärinkäytökset digitaalisten laitteiden käytössä tuntuvat heijastavan koko vankipopulaation mahdollisuuksiin käyttää palveluja. Jewkes & Reisdorf (2016) nostavat esille ilmiön, jonka mukaan vankien rajoitettu pääsy käyttämään tieto- ja viestintätekniiikkaa voidaan nähdä eräänlaisena epäluottamuslauseena, joka puskee heitä kauemmas digitalisoituneesta yhteiskunnasta.

Älytekniikan käyttö vankilaympäristössä on nostanut esille uudentyyppisiä haasteita. Aineistossa viitataan digitaalisten palvelujen tuoneen mukanaan yksityisyyden suojaan liittyviä kysymyksiä (Robberechts 2020). PrisonCloudin käyttöönotto on lisännyt vankien huolenaiheita liittyen siihen, mitä dataa viranomaiset keräävät laitteiden käytöstä (Robberechts 2020). Knight (2015) yhtyy myös edelliseen. PrisonCloudin kaltaisten uusien palvelujen käyttöönoton myötä seuranta ja kapasiteetti tarkkailla vankia lisääntyy. Vankeuden luonne pakottaa vangin jatkuvaan tarkkailuun ja teknologia tarkentaa tätä entisestään. Säännökset yksityisyyden suojasta tuleekin tuoda selkeästi esille. Digitaaliset jalanjäljet ovat pysyviä, joka nostaa esille moninaisia pelkoja oikeuksistamme yksityisyyteen. Huolenaiheeksi nousee se, missä määrin vangit ovat tietoisia henkilökohtaisten tietojen keräämisestä ja mihin niitä käytetään.

Haasteita uusien tekniikoiden käyttöönotossa havaittiin myös viestinnän ja järjestelmän kaatumisen osalta. Tekniikka on luonut vangeille helpomman ja hyödyllisemmän tavan viestintään, mutta tahattomana seurauksena käsiteltävien hakemuksien määrät kasvoivat digitalisoitumisen yhteydessä (Hatcher ym. 2020). Myös Robberechts (2020) tuo artikkelissaan esille PrisonCloudin käyttöönoton johtaneen sisäisen viestinnän ylikuormitukseen. Tämä oli yhdistettävissä viestintäjärjestelmän saatavuuteen, mikä mahdollistaa raporttaviestien lähettämisen mihin kellon aikaan tahansa. Ylikuormitukseen vastattiin rajaamalla viestien määrää, mikä osaltaan aiheutti taas turhautumista vankien keskuudessa sekä tämän nähtiin heikentävän vankien valinnan vapautta. Turhautumista vankien keskuudessa aiheutti myös digitaalisten laitteiden kaatuminen. Laitteiden seisokit ovat olleet Hatcherin ym. (2020) aineiston mukaan aiheuttamassa merkittäviä ongelmia vankilaympäristöön. Koettiin, että teknisiin ongelmiin ja tähän valmistautuminen kaippaa vielä vankemman suunnitelman.

6.3 Digitalisaation hyötyinä räätälöidyt palvelut, asioinnin nopeutuminen ja yksityisyys

Kirjallisuuskatsaukseen valitun aineiston perusteella vankiloiden digitalisoitumisen seurauksena saatavuus sähköisten palvelujen käytölle on parantunut huomattavasti (Hatcher ym. 2020; Jewkes & Reisdorf 2016). Aineistosta nousee esille monia hyödyllisiä yksityiskohtia liittyen digitaalisten palvelujen käyttöön. Päällimmäisenä mahdollisuus räätälöidä palvelut yksilöllisesti huomioiden vankien henkilökohtaiset tarpeet (Knight 2015; Van De Steene & Knight 2017c; Robberechts 2020). Vangilla voi esimerkiksi olla luokkahuoneessa pääsy Internettiin, mutta sellissä verkon käyttö rajautuu ainoastaan sisäiseen intranettiin (Knight 2015; Van De Steene & Knight 2017c). Toisena huomioitavana seikkana viestinnän paraneminen. Vangit saavat uusien palvelujen kautta kädenulottuville muun muassa henkilökohtaiset aikataulut, mahdollisuuden lähettää viestejä ja pyyntöjä vankilan henkilökunnalle sekä tutustua esimerkiksi omiin oikeudenkäynti asiakirjoihin. Vankiloiden tavoitteena onkin paperiton ympäristö, jossa asioita hoidetaan nyky-yhteiskunnan tavoin sähköisesti (Knight 2015).

Hatcher ym. (2020) ja Robberechts (2020) nostavat aineistossa esille laajoja hyötyjä, joita sähköisten hakemuksien ja viestin lähettämällä on. Sovelluksen kautta voidaan nähdä, että viestit menevät suoraan asianomaisille ja vastaus saadaan suoraan järjestelmän kautta (Hatcher ym. 2020; Robberechts 2020). Hyödyksi voidaan lukea myös se, ettei kukaan voi sanoa, että ei olisi viestiä saanut, sillä todisteet pysyvät tallessa. Jäljitettävyys johtaa selvyteen viestien alkupeirästä. Sähköistä viestintää voidaan käyttää myös epävirallisena todisteena, niin vankien kuin henkilökunnankin puolesta. Tämä koetaan yhteiseksi hyödyksi. Olennaisena voidaan pitää myös viestien yksityisyyttä. Kukaan ei voi lukea viestiä kenelle se ei kuulu. Sähköiset viestit katsotaan myös yksityisemmäksi suhteessa muihin vankeihin. Näin kukaan muu vanki ei voi tietää yhteydenotoista. (Robberechts 2020.) Yksityisyyden näkökulma tuli myös esille Järveläisen & Ranta-

sen (2020) tutkimustuloksissa. Näkymättömyys digitaalisten palvelujen käytössä koettiin helpottavan vankeusaikaa, sillä liika kanssakäyminen työntekijöiden kanssa voi toisinaan antaa vangille niin sanotun ”vasikan” maineen.

Yksityisyys nousee vahvasti esille myös selleihin asennettujen puhelimien yhteydessä. Sellipuhelimet antavat vangeille omaa rauhaa ja aikaa soittaa sekä mahdollisuudet puhelimen käytölle kasvaa merkittävästi verrattaessa edeltäviin ratkaisuihin. Aineistossa on myös viitteitä siitä, että sellipuhelimet ovat vähentäneet laittomien puhelimien määrää vankiloissa. (Hatcher ym. 2020; Jewkes & Reisdorf 2016.) Turvallisuus näkökulma nousee esille vankilahenkilökunnan mielipiteenä siitä, että sellipuhelimen kaltaiset palvelut luovat parempaa ilmapiiriä koko vankilaan vähentäen vankien välisiä jännitteitä. Puhelimen väärinkäyttö oli Hatcherin ym. (2020) tutkimustulosten mukaan vähäistä, mutta esille nousi joitain tapauksia, joissa vangit olivat ottaneet toisten vankien PIN-koodin käyttääkseen näitä mahdollisesti rikolliseen toimintaan.

6.4 Yhteydenpito uusien tekniikoiden avulla

Digitalisaatio on tuonut helpotusta ja uudenlaisia tapoja olla yhteydessä vankilan ulkopuolelle. Videopuhelut ja selleissä sijaitsevat puhelimet ovat mahdollistaneet vangeille helpomman tavan pitää yhteyttä lähiomaisiin sekä palveluihin vankilan ulkopuolelle. Uudet viestinnän keinot luovat uudenlaisen sillan vankilan ja yhteiskunnan välille. Yhteydenpito viranomaisiin ja mahdollisuus vastaanottaa tietoa esimerkiksi etuuksista, koulutuksesta, työpaikoista tai vaikkapa asumisesta edistää vangin toimintakykyä vankeusaikana ja valmiuksia palata yhteiskuntaan vankeusrangaistuksen jälkeen (Van De Steene & Knight 2017a; Smith 2012). Perhesiteiden ylläpito verkon välityksellä on katsottu vaikuttavan vankeihin eritoten kuntoutuksellisesta näkökulmasta (Järveläinen & Rantanen 2020; Jewkes & Reisdorf 2016; McDougall ym. 2017).

McDougallin ym. (2017) tutkimustuloksissa oli viitteitä siitä, että itsepalvelukioskien tulo vankiloihin on parantanut perhe- ja ystävyysuhteiden ylläpitoa jossain määrin. Vangeista 37% katsoi, että suhde lähiomaisiin oli parantunut uusien tekniikoiden myötä. Selleissä sijaitsevat puhelimet koettiin myös merkitykselliseksi, varsinkin niiden vankien keskuudessa, joilla oli pieniä lapsia (McDougall ym. 2017). Muutoinkin aineistosta nousi esille etäyhteyksien merkitys perhesiteiden ylläpitäjänä. Knight (2015) tuo artikkelissaan esille, että virtuaalisten tapaamisten on katsottu antavan paremmat edellytykset merkityksellisempään suhteeseen vanhempien ja lasten välille. Osa vangeista on jopa katsonut, että lasten kannalta videopuhelut ovat parempi vaihtoehto vankilassa tapahtuvan fyysisen tapaamisen sijaan.

Kokonaisuudessaan Skype-puhelujen katsottiin tukevan perhesiteiden ylläpitoa ja vaikuttavan vankeihin positiivisella tavalla. Tämä on osaltaan muuttanut valtavasti vankien elämänlaatua. (Knight 2015.) Videoyhteydellä toteutettujen perhetapaamisten positiiviset vaikutukset tapaamisen jälkeen kestävät päiviä (Hatcher ym. 2020; Jewkesin & Reisdorfin 2016). Smith (2012)

toteaakin, että merkityksellisten perhesiteiden ylläpito tukee vahvasti yhteiskuntaan integroitumista sekä saattaa olla vaikuttavana tekijänä rikoksien uusimiseen. Tämä ajatus toistuu myös McDougallin ym. (2017) tutkimuksessa.

6.5 Digitaalisten palvelujen käyttäjäkokemukset, digitaidottomuus ja koulutuksen merkitys

Osa kirjallisuuskatsauksen aineistosta käsitteli digitalisaation tuomien palvelujen käyttäjäkokemuksia vankilaympäristössä. McDougall ym. (2017) esittävät tutkimustuloksia, joiden perusteella vangit omaksuivat itsepalvelukioskien käytön hyvin. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista vangeista oli sitä mieltä, että laitteita on helppo tai todella helppo käyttää. Sama toistuu Hatcherin ym. (2020) ja Knightin (2015) aineistoissa. Kannettavien tietokoneiden ja itsepalvelukioskien käyttö koettiin helpoksi sekä itsepalvelukioskeja on käytetty laajalti niiden tultua osaksi vankilaa (Hatcher ym. 2020; Knight 2015). Hatcherin ym. (2020) tutkimukseen osallistuneista vangeista jopa 90% ilmoitti käyttäneensä kioskeja vähintään ”joka toinen tai kolmas päivä viikossa” vankiloissa, joissa kioskit olivat ainoa palvelun käytön muoto. Ne vankilat, joissa käytössä oli myös sellien kannettavat tietokoneet, käyttö väheni itsepalvelukioskien osalta.

Suosituimmat toiminnot McDougallin ym. (2017) tutkimuksen mukaan olivat henkilökohtaisen tilin tarkastaminen, vankilan kaupassa asiointi, puheajan lataus sekä henkilökohtaisten aika-aulujen tarkastelu. Samoja tuloksia oli luettavissa Hatcherin ym. (2020) tutkimuksessa, jossa merkittävimäksi eduksi katsottiin vankien mahdollisuus tarkastaa tilien saldot itsenäisesti. Vankien mielestä tilien saldon seuraaminen antaa oivan mahdollisuuden seurata omaa rahan käyttöä lisäten henkilökohtaista vastuuta. Henkilökohtaisen vastuunoton katsottiinkin olevan uuden teknologian keskeisin etu (Hatcher ym. 2020). McDougallin ym. (2017) tutkimukseen osallistuneista vangeista 55% koki, että itsepalvelukioskien kaltainen tekniikka on antanut heille enemmissä määrin hallintaa omasta elämästään. Tutkimustuloksissa oli myös viitteitä siitä, että vankilahenkilökunnan mielestä itsepalvelukioskien kaltaiset palvelut lisäävät vankien vastuunottoa omista asioistaan (McDougall ym. 2017). Vastuu voi näyttäytyä esimerkiksi arkipäivän asioiden hoitamisena, kuten verkkohakemusten täyttämisenä, lääkemääräysten uusimisena tai yhteydenpitona virkamiehiin (Järveläinen & Rantanen 2020; Jewkes & Reisdorf 2016). Osa Jewkesin & Reisdorfin (2016) tutkimukseen osallistuneista virkamiehistä kuitenkin katsoi, että lukutaidottomuus ja jo valmiiksi sosiaalisesti syrjäytyneet vangit eivät välttämättä koe suurta kiinnostusta uutta teknologiaa kohtaan.

Aineistossa nousee esille, että digitaidottomuus luo haasteita palvelujen käytölle. Pitkäaikaisvankien keskuudessa tämä koettiin olevan vahvasti läsnä (Hatcher ym. 2020; Jewkes & Reisdorf 2016). Myös vanhempien vankien osaamattomuus ja kiinnostus laitteiden käytölle nousi esille tutkimuksissa (Hatcher ym. 2020; Jewkes & Reisdorf 2016; Järveläinen & Rantanen 2020). Internetin ja muiden palvelujen ei yksinkertaisesti katsottu tuovan lisäarvoa elämään, jolloin opettelu koettiin turhaksi. Monilla vanhemmilla vangeilla oli luottamus siihen, että esimerkiksi

perheenjäsenet tekevät nämä asiat heidän puolestaan. Oikean tuen katsottiinkin olevan avain sopeutumaan uusien tekniikoiden käyttöön (Hatcher ym. 2020).

Digitaalisten taitojen koulutus vankilaympäristössä nousee esille kirjallisuuskatsauksen aineistossa (Hatcher ym. 2020; Jewkes & Reisdorf 2016; Järveläinen & Rantanen 2020; McDougall ym. 2017). Hatcherin ym. (2020) mukaan on tärkeää, että vankeja opastetaan uusien tietoteknisten laitteiden käyttöön ja vankiloissa olisi koulutusta uusille älyteknisille laitteille. McDougall ym. (2017) tuloksien mukaan digitaalista palveluista hyötyivät varsinkin vangit, joilla ei aikaisempaa kokemusta uusien palvelujen käytöstä ollut. Vankila koettiin oivaksi ympäristöksi harjoitella näitä taitoja. Lähes puolet tutkimukseen vastanneista vangeista kokivat, että itsevarmuus laitteiden käytölle on heijastunut myös digitaalisten palvelujen lisääntyneeseen käyttöön vapautumisen jälkeen. Digitaalisten valmiuksien kehittäminen vankeusaikana onkin ensisijaisessa asemassa yhteiskuntaan paluussa ja siinä onnistumisessa (Reisdorf & Rikard 2018). Nyky-yhteiskunnan vaatimien digitaalisten taitojen puute on vahvasti sidoksissa työllisyyteen sekä näiden taitojen puutetta voidaan verrata myös muihin sosiaalisiin puutteisiin, kuten huonoon terveyteen tai sosiaaliseen eristyneisyyteen (Reisdorf & Rikard 2018). Jewkes & Reisdorf (2016), McDougall ym. (2017) ja Smith (2012) toteavat, että tietoteknisten taitojen puute saattaa nostaa riskiä syyllistyä rikoksiin vankeusrangaistuksen jälkeen.

6.6 Digitalisaation vaikutukset työkuultuuriin ja vuorovaikutukseen

Tutkimusaineistossa toistuu digitaalisten laitteiden käyttöön liittyvät hyödyt vankilahenkilökunnan kannalta. Esille nousee, että digitaalisten palvelujen käyttöönotto on johtanut ajansäästöön vankien arkiasioiden hoitamisessa. Työkuorma on keventynyt niin palkkatietojen käsittelyssä, tilien saldopyyntöjen sekä ruokapalveluihin liittyvien asioiden hoidossa. (Hatcher ym. 2020; Knight 2015; Van De Steene & Knight 2017c.) Merkittävämpänä muutoksena hallinnollisten tehtävien huomattava väheneminen (Hatcher ym. 2020; Knight 2015; McDougall ym. 2017; Van De Steene & Knight 2017c). Hatcherin ym. (2020) tuloksissa nousee esille, että aikaa säästy vankien hakemusten (terveydenhuolto, opiskelu ym.) käsittelyssä merkittävästi. McDougall ym. (2017) ehdottavat, että arkipäiväisten hallinnollisten tehtävien väheneminen ja tässä säästetty aika on hyödynnettävissä esimerkiksi kuntouttaviin toimiin ja turvallisen vankilan ylläpitoon. Tätä pidetään tervetulleena muutoksena vankilaympäristössä. On kuitenkin muistettava, että vaikutusten luonne ja laajuus vaihtelee henkilöstöryhmien, asennetun tekniikan ja toimintojen mukaan (Hatcher ym. 2020).

Kirjallisuuskatsaukseen valittu aineisto antaa näkökulmia digitalisaation vaikutuksista vuorovaikutukseen vankilaympäristössä. Hatcher ym. (2020), Jewkes & Reisdorf (2016) ja Van De Steene & Knight (2017a) nostavat esille vankilahenkilökunnan näkemyksen, jonka mukaan uuden teknologian tulo vankilaan vaikuttaa vankien ja henkilökunnan vuorovaikutustilanteiden määrään

heikentävästi. Tämän koettiin horjuttavan esimerkiksi vankilahenkilökunnan ja vankien suhteita liittyen kykyyn keskustella vankien kanssa (Hatcher ym. 2020). Osa henkilökunnasta on myös nähnyt roolinsa työntekijänä heikkenevän digitalisaation seurauksena. Ennen uuden järjestelmän tuloa henkilökunta oli perillä siitä, mitä vankilassa tapahtui, sillä esimerkiksi kaikki paperiset viestit ja hakemukset menivät henkilökunnan läpi ja nyt työntekijät suljetaan pois tästä viestinnästä. (Van De Steene & Knight 2017c.) Jewkesin & Reisdorfin (2016) mukaan teknologian kehitys voikin vähentää virkamiehien auktoriteettiasemaa lisäten valtaa korkeammalle tasolle sekä jakaen sitä terveydenhuollolle, koulutushenkilökunnalle ja muille sidosryhmille.

Järveläisen & Rantasen (2020) tutkimustuloksissa nousee esille vankien näkökulmia digitalisaation ja vuorovaikutuksen suhteen. Osa vangeista katsoo, että digitaaliset palvelut voivat lisätä arkuutta, joita muutoinkin ihmiskontakteissa koetaan. Kaun & Stiernstedt (2020) tuovat esille Singaporen mallin, jossa pyritään tekniikan avulla luomaan ”vankilat ilman vartioita”, jossa tekniikka on vastuussa kaikesta valvontaan liittyvästä. Tähän voidaan liittää työtehokkuus ja kustannussäästöt, mutta ehdottomana haittapuolena vankien ja vartijoiden välisen vuorovaikutuksen köyhdyttäminen. Järveläisen & Rantasen (2020) aineistossa vangit korostavat juuri kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen merkitystä. Asioiden kohtaaminen ja keskustelu työntekijän kanssa koettiin tärkeäksi, jonka nähtiin tukevan vankien desistanssia. Nähtiin myös, että vuorovaikutustilanteet vankilatyöntekijöiden kanssa kehittävät vangittujen ihmisten vuorovaikutustaitoja.

Muutama artikkeli antoi myös viitteitä siitä, että uudet ratkaisut saattavat johtaa vankien pidempään lukitusaikaan selleissään (Knight 2015; Jewkes & Reisdorf 2016; Järveläinen & Rantanen 2020). Järveläisen & Rantasen (2020) mukaan pelkästään sähköisten palvelujen käyttö omassa sellissä katsottiin eristävän vankia entisestään. Tämän vuoksi älykkään vankilan hyötyjen ja vankien ihmiskontaktien tarpeiden suhde tulee erityisesti huomioida, sillä pahimmassa tapauksessa sosiaalinen syrjäytyminen lisääntyy (Järveläinen & Rantanen 2020; Van De Steene & Knight 2017c). Aineistosta esiin nousi myös vankien mielipide digitaalisten palvelujen ja kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen suhteen. Mielipiteen mukaan uudet palvelut voivat josain määrin korvata kasvokkaiset tapaamiset ja virtuaaliset kohtaamiset työntekijän kanssa helpottuvat, kun luottamus on ensiksi saavutettu kasvokkain. (Järveläinen & Rantanen 2020.)

Tutkimukset osoittavat, että uusien digitaalisten palvelujen käyttö ei itsessään aiheuttanut konflikteja vankien ja henkilökunnan välillä. Jotkin jännitteet vankien ja henkilökunnan välillä katoavat, kun vangeilla on mahdollisuus hallita omia asioitaan, sen sijaan, että he olisivat riippuvaisia vankilahenkilökunnasta (Hatcher ym. 2020; McDougall ym. 2017). Vangit toivat esille, että PSS:n käyttöön otolla on ollut pienimuotoista vaikutusta vankien ja henkilökunnan välisiin suhteisiin. Puolet vastaajista eivät nähneet minkäänlaista muutosta, kun taas 32 prosenttia ajatteli, että välit olivat parantuneet. (McDougall ym. 2017.) Sekä vangit, että henkilökunta

kokivat, että digitaalisen tekniikan läsnäoloa pidettiin kannustimena vankien hyvään käyttäytymiseen. Ristiriitaisia havaintoja saatiin siitä, onko digitaalisten laitteiden käyttöönotto johtanut rakentavampaan vuorovaikutukseen vankien kanssa (Hatcher ym. 2020). Tämä nähtiin myös kiistanalaisena aiheena Jewkesin & Reisdorfin (2016) tutkimuksessa.

7 Johtopäätökset

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön tutkimustuloksien perusteella muodostamia johtopäätöksiä. Vastauksia hain seuraaviin tutkimuskysymyksiin: millaisia haasteita tai mahdollisuuksia älyvankilateknologiaan liittyy, miten vankilan työkuulttuuri muuttuu digitalisoitumisen seurauksena ja miten digitalisaatio edistää vankien toimintakykyä ja desistanssia. Johtopäätökset peilautuvat teoriapohjaan antaen myös lisätietoa käytettävissä olevista digitaalisista tekniikoista ja palveluista vankilaympäristössä.

7.1 Vankiloiden digitalisoituminen haasteena ja mahdollisuutena

Yhteiskunta digitalisoituu nopeaa vauhtia tuoden sähköiset palvelut osaksi jokapäiväistä elämäämme ja käytämmekin Internetin tuomia palveluja laajalti (Tilastokeskus 2020). On katsottu, että sähköinen asiointi lisää mahdollisuuksiamme asioida verkossa riippumatta ajasta ja paikasta (Valtionvarainministeriö 2021). Kaikilla ei kuitenkaan ole vielä yhdenvertaista pääsyä osaksi digitalisoitunutta yhteiskuntaa ja sen tuomia palveluita (Toreld ym. 2018). Vankilaympäristön digitalisoituminen vaatiikin vielä ponnisteluja. Opinnäytetyön tuloksien perusteella digitaalista osallisuutta vankilaympäristössä heikentää osittain vankilan vanhaan infraan liittyvät ongelmat tekniikan asentamisessa sekä turvallisuusuhat, jotka näyttäytyvät esimerkiksi saataisuusongelmina. Palvelujen käyttö vaihtelee vielä kovasti vankiloiden välillä.

Tietoperustassa esille tuotu vankiloiden normalisaatio (Vankeuslaki 767/2005; Council of Europe 2006) näyttäytyy tuloksissa vankiloiden digitalisaation perustana. Aineisto antaa kuvaa siitä, että vankien olosuhteita pyritään kehittämään pitkälti muistuttamaan vankilan ulkopuolisessa yhteiskunnassa eletäviä oloja. Vangeille on aineiston perusteella annettu mahdollisuus käyttää nykyaikaisen yhteiskunnan mukaisia laitteita, kuten tietokonetta ja itsepalvelukioskeja. Näillä laitteilla vanki voi hoitaa itsenäisesti jokapäiväiseen arkeen liittyviä asioita. Vanki voi esimerkiksi asioida verkon välityksellä vankilan ulkopuolisiin toimijoihin, opiskella etänä sekä ylläpitää perhesuhteita vankeusrangaistuksen ajan. Uudenlaiset digitaaliset palvelut kattavat myös laajalti vankilan sisäisiä palveluja, kuten ostosten tekemistä sähköisesti, omien aikataulujen tai tilitietojen tarkastelua sekä osallistumista esimerkiksi erilaisiin verkkopohjaisiin koulutuksiin. Tuloksien mukaan digitaaliset palvelut tukevat vangin toimintakykyä edistäen kuntoutumista. Rikosseuraamuslaitoksen (2020b; 2020g) tavoitteet vankeusajan toiminnan ja

kuntoutuksen digitalisaation osalta tukee tutkimustuloksien kannalta nähtyjä tarpeita kehittää palveluja tähän suuntaan.

Opinnäytetyöhön valittu aineisto sisälsi artikkeleita, joissa älyvankila-tyyppisiä ratkaisuja oli otettu osaksi vankilaympäristöä. Tuloksien mukaan edistyksellisin vankiloiden digitalisaatioon liittyvä toiminto näyttäytyy verkon rajaamisen yhteydessä. Palveluja voidaan räätälöidä yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Vangit voivat esimerkiksi opiskellessaan päästä käyttämään Internetiä, mutta sellissä verkon käyttö rajautuu vain vankilan sisäisiin palveluihin (Knight 2015; Van De Steene & Knight 2017c). Tuloksista voi myös päätellä, että sähköinen viestintä on huomattavasti edistyksellisempi vaihtoehto perinteiseen paperiseen menettelyyn verrattaessa. Viestien yksityisyys, jäljitettävyyden viestin alkuperästä sekä varmuus viestin perille menemisestä esimerkkeinä positiivisista vaikutuksista palvelujen sähköistymisessä. Yksityisyyttä tuloksien mukaan lisäsivät myös selleihin asennetut puhelimet (Hatcher ym. 2020; Jewkes & Reisdorf 2016).

Uusien tekniikoiden käyttöönotto tuo mukanaan usein myös haasteita. Tuloksissa nostettiin esille erityyppisiä ongelmia, jotka liittyivät vahvasti vankiloiden digitalisaation nivelvaiheeseen, jolloin palvelut olivat vasta tulleet osaksi vankilaympäristöä. Tämä näyttäytyi esimerkiksi viestinnän ylikuormituksena sekä järjestelmän kaatumisena. Hatcherin ym. (2020) ja Robberechtsin (2020) mukaan tämäntyyppiset ongelmat loivat turhautumista vankien keskuudessa ja saattavatkin osaltaan heikentää vankilan turvallisuutta. Tuloksista esille nousi myös yksityisyyden suojaan liittyvät kysymykset, jotka näyttäytyivät epätietoisuutena siitä, mitä dataa viranomaiset vangeista keräävät (Knight 2015; Robberechts 2020).

7.2 Digitalisaation vaikuttavuus vankien toimintakykyyn ja desistanssiin

Tuloksissa on selkeitä viitteitä siitä, että digitalisaation tuominen osaksi vankilaympäristöä on ollut tukemassa vankien toimintakykyä merkittävästi. Vangit ovat voineet hoitaa arkeen liittyviä asioita itsenäisesti (Hatcher ym. 2020; McDougall ym. 2017). Esille nousi myös riippumattomuus henkilökunnasta, joka on lisännyt vangin autonomiaa merkittävästi. Autonomian lisääntyminen on tuloksien mukaan suurimpia etuja, joita uudenlaiset tekniikat vankilaympäristöön tuovat (Hatcher ym. 2020; McDougall ym. 2017). Tuloksissa nousee esille myös digitaalisten palvelujen käyttö, joka on aineiston mukaan omaksuttu pääosin hyvin (Hatcher ym. 2020; McDougall ym. 2017; Knight 2015). Vangit ovat kokeneet kannettavien tietokoneiden ja itsepalvelukioskien käytön helpoksi ja laitteita onkin käytetty ahkerasti niiden tultua osaksi vankilaympäristöä.

Vaikka aineisto osoittaa, että monille vangeille uusien digitaalisten palvelujen käyttö on helppoa, nousee esille kuitenkin digitaalinen syrjäytyminen, joka näyttäytyy digitaidottomuutena ja haluttomuutena käyttää palveluita. Tämä kohdentuu pääsääntöisesti pitkäaikaisvankeihin ja vanhempaan vankiväestöön. Osa jopa katsoo, että uudet palvelut eivät tuo lisäarvoa heidän

elämäänsä. Tämä tukee osaltaan teoriapohjassa Oikeusministeriön teettämää tutkimusta, jonka mukaan vanhempi vankiväestö ja pitkäaikaisvangit ovat vaarassa syrjäytyä digitaalisesta yhteiskunnasta (Pajuoja 2019, 43). Hatcher ym. (2020) korostaa oikeanlaisen tuen merkitystä lisätä digitaalisia taitoja ja näin sopeutua uuden teknologian pariin. Kun osaaminen otetaan digitaalisten palvelujen käytössä huomioon, ei Hyppösen ym. (2018, 43) mukaan ikä enää vaikuta näiden palvelujen käyttöön. Vankila on aineiston mukaan nähty oivaksi ympäristöksi harjoitella uusien digitaalisten laitteiden käyttöä ja niiden tuomia palveluja, jonka seurauksena digitaalisten palvelujen kehittyminen näyttäytyikin lisääntyneenä digitaalisten palvelujen käyttönä myös vankeusrangaistuksen jälkeen (McDougall ym. 2017).

Rikosseuraamuslaitoksen strategiakartasta nousee esille ”Polku rikoksettomään elämään aktiivisella verkostoyhteistyöllä” (Rikosseuraamuslaitos 2020b), jonka mukaan vankien yhteiskuntaan kiinnittymisen tukitoimena tulee vahvistaa yhteistyötä viranomaisten, kolmannen sektorin toimijoiden sekä lähiverkon kanssa. Tulokset osoittavat, että uusien digitaalisten palvelujen on katsottu edistävän vankien yhteydenpitomahdollisuuksia vankilan ulkopuolelle. Varsinkin selli-puhelimet sekä verkönvälityksellä tapahtuva videoyhteys on edistänyt vankien yhteydenpitoa ulkomaailmaan, eritoten lähimaisiin (Hatcher ym. 2020; Jewkes & Reisdorf 2016; Knight 2015). Tärkeänä huomiona vankien elämänlaadun koheneminen (Knight 2015). Teoriapohjassa keskusteltiin sosiaalisten siteiden merkityksestä rikosentekijöiden desistanssiin muun muassa alkusysäyksen antavana tekijänä (Sampson & Laub 2001), kuten myös desistanssia tukevana tekijänä (Giordano, Gernovich & Rudolph 2002; Maruna 1999). Kirjallisuuskatsauksen aineiston perusteella voidaan todeta, että uusilla digitaalisilla ratkaisuilla voidaan tukea vankia rikollisuudesta irrottautumisessa muun muassa sosiaalisten siteiden vahvistamisen kautta.

7.3 Muutoksia työkuultuuriin ja vuorovaikutukseen

Digitaalisten palvelujen käyttö luo vankilaan uudelleenlaisen ympäristön toimia. Tämä muutos vaikuttaa myös vankilahenkilökunnan työtapoihin ja vankien kanssa käytävään vuorovaikutukseen. Opinnäytetyön tuloksissa oli selkeitä viitteitä siitä, että uusien tekniikoiden tulo vankilaan on johtanut työntekijöiden ajansäästöön vankien arkiasioihin liittyvien tehtävien hoitamisessa (Hatcher ym. 2020; Knight 2015; Van De Steene & Knight 2017c). Merkittävimpänä muutoksena aineiston mukaan tapahtui hallinnollisten tehtävien vähenemisessä. Teoriapohjassa esiin tuotu Oikeusministeriön selvitys osoitti, että paperipohjainen lupamenettely koettiin kovin raskaaksi prosessiksi niin vankilahenkilökunnan, kuin vankienkin näkökulmasta (Pajuoja 2019, 46-47). Näin ollen digitalisaation tuoma hallinnollisten tehtävien sähköistyminen on tuonut toivotun kevennyksen lupahakemuksien käsittelyyn. Uusilla nykyaikaisilla digitalisaation tuomilla ratkaisuilla voidaan virtaviivaistaa työtehtäviä säästämällä työaikaa. Ajansäästön hyödyntäminen esimerkiksi kuntouttavissa toimissa ehdotettiin McDougallin ym. (2017) tutkimuksessa, toisaalta Hatcherin ym. (2020) ja Jewkesin & Reisdorfin (2016) tutkimuksissa esille nousi ristiriitaisia

havaintoja siitä, onko digitalisaatio kuitenkaan johtanut rakentavampaan vuorovaikutukseen vankien kanssa.

Vankien ja henkilökunnan vuorovaikutuksen kysymys nousee vahvasti esille digitalisaation yhteydessä. Aineiston mukaan voidaan päätellä, että vankilatyöntekijät kantavat huolta uusien digitaalisten palvelujen vaikutuksista vuorovaikutustilanteisiin. Vankien fyysiset kontaktit ovat muutoinkin rajallisia vankilaympäristössä, ja digitalisoituminen pahimmassa tapauksessa heikentää tätä entisestään (Knight 2015; Jewkes & Reisdorf 2016; Järveläinen & Rantanen 2020). Aineistosta voidaankin tehdä päätelmiä, jonka mukaan vankien ja henkilökunnan välistä vuorovaikutusta ei voida korvata, vaan digitalisaation tulisi olla tukemassa vuorovaikutusta. Vuorovaikutustilanteiden ja viestinnän sähköistymisen katsottiin myös olevan uhkana vankilan turvallisuudelle. Työntekijöiden roolin muutos saattaa sulkea osan työntekijöistä viestinnän ulkopuolelle, jolloin myös tärkeä informaatio ei kulje enää vankilahenkilökunnan kautta. Teoriapohjassa esiin tuodun dynaamisen turvallisuuden (Euroopan neuvosto 2016) kannalta voidaankin pitää tärkeänä kehittää lähityö-mallin (Kalavainen ym. 2016) kaltaisia vuorovaikutuksellisia ratkaisuja tukemaan vankiloiden digitalisaatiota ja sen muutoksia vuorovaikutukseen.

8 Pohdinta

Opinnäytteen aihe valikoitui saatavilla olevista aiheista sen vuoksi, että tekijä koki vankiloiden digitalisoitumisen erittäin mielenkiintoiseksi ja tärkeäksi teemaksi tutkia, niin yhteiskunnan digitalisoitumisen, kuin Suomen vankiloissakin tapahtuvan digiloikan myötä. Tällä tekijä viittaa Suomen ensimmäiseen älyvankilaan, joka on taannoin avautunut Hämeenlinnaan, ja joka on suuntaviivana Rikosseuraamuslaitoksen tulevien vuosien kehitystyölle ja innovaatioille liittyen vankeusajan toiminnan ja kuntoutumisen digitalisaatioon. Suomessa tutkimusta aiheeseen liittyen ei juuri ole, joten tekijä kokikin tärkeäksi päästä syventymään kansainväliseen tutkimuskeskusteluun erilaisten digitaalisten palvelujen tuomisesta osaksi vankilaympäristöä.

Opinnäytteen viimeisessä luvussa reflektoidaan omaa ammatillista toimintaa, pohditaan tutkimuksen etikkaa ja luotettavuutta sekä tuodaan esille tutkimuksen kehittämisehdotukset.

8.1 Oman ammatillisen toiminnan reflektointi

Älyvankila-teema oli varsin uusi aihe työn tekijälle opinnäytteen prosessin alussa. Työn edessä tietämys aihetta kohtaan lisääntyi kuitenkin merkittävästi. Tekijä ymmärsi eri näkökulmia, mitä tulee ottaa huomioon niin digitaalisten palvelujen suunnitteluvaiheessa, kuin toteutuksessakin. Ammatillisen kehityksen kannalta oli tärkeää ymmärtää sitä, mitä palveluja digitalisaatio mahdollistaa vangeille, kuinka vangit hyötyvät näiden palvelujen käytöstä ja minkä

tyyppisiin palveluihin tulisi tulevaisuudessa panostaa. Työntekijän näkökulma muuttuvine työtehtävineen oli myös tärkeää hahmottaa, sillä tulevaisuudessa tekijän työmahdollisuudet suuntaavat vahvasti rikosseuraamusalalla tehtävään työhön.

Ammatillisen osaamisen kannalta voidaan pohtia myös kirjallisuuskatsauksen tekemistä. Tutkimustyön tekemisen näkökulmasta suurin ammatillinen edistysaskel tapahtui tulososiota laatiessa. Laajan aineiston käsittely ja tutkimustiedon kannalta oleellisten asioiden yhdistäminen johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi oli aluksi todella haastavaa, mutta työn edetessä kirjallisen tuotoksen tekeminen ja ammatillinen osaaminen kehittyi. Kirjallisuuskatsauksen tyyppinen tutkimusmenetelmä antaakin tekijän mielestä oivallisen tavan oppia kehittämään omaa osaamista tutkitun tiedon hyödyntämisessä monesta eri näkökulmasta.

Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä oli tekijälle uusi. Tätä menetelmää on koulutuksen aikana sivuuttu vain pintapuolisesti. Opinnäytetyöprosessin aikana olikin tärkeää hyödyntää kirjallisuuskatsaukseen liittyviä työpajoja, varsinkin tiedonhakuun liittyen. Rikosseuraamusalan sosionomikoulutuksessa kirjallisuuskatsauksia on tehty muutama, joista sai hyviä vinkkejä työn rakenteeseen ja kokonaisuuteen. Opinnäytetyö-ohjauskertojen merkitys nousi hyvin tärkeään rooliin työssä etenemisen ja vertaistuen kannalta. Yhdessä pohtiminen ja ongelmatilanteissa ratkaisujen jakaminen edisti opinnäytetyön tekemistä. Kirjallisuuskatsaus menetelmänä ja aiheeseen syventyminen antoi mielenkiintoisen matkan niin tutkimuksen tekemiseen, kuin vanhojen digitalisoitumiseenkin.

8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimustyötä tehdessä tulee noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Tutkijalla onkin vastuu noudattaa tutkimustyötä tehdessään periaatteita, jotka tieteentekijät ovat yhteisesti päättäneet (Kuula 2011, Tieteen arvot). Hyviin tieteellisiin käytäntöihin lukeutuu tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus. Eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmia tulee pohtia jo työtä suunniteltaessa sekä nämä tulee pitää tarkasti mielessä opinnäytetyön toteutuksen jokaisessa vaiheessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.) Tutkija tekee omaa tutkimustyötään koskevat eettiset ratkaisut itse ja vastaa myös näistä ratkaisuista (Kuula 2011, Tieteen arvot).

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) nostaa esille rehellisyyden, joka näyttäytyy työn vaiheiden raportoinnissa sekä tuloksien ja arvioinnin tekemisessä. Omat mielipiteet eivät voi näyttäytyä eikä antaa suuntaa tutkimustuloksia käsitellessä, vaan prosessin tulee olla objektiivinen, jolloin tarkastellaan vain niitä tuloksia, jotka ovat aineistossa esille nousevat (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tekemisessä nousee vahvasti esille muiden tutkijoiden tekemä työ, sillä aineisto perustuu jo tehtyyn tutkimukseen. On olennaista, että tekijä tarkkaavaisesti noudattaa viittauksen käytäntöjä ilman plagiointia (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012).

Opinnäytetyön prosessin aikana oli tärkeää pysähtyä pohtimaan tutkimuksen luotettavuutta eri vaiheita toteuttaessa. Kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen ei vaadita erillisiä tutkimuslupia, sillä aineiston keruuseen ei ole tehty haastatteluja tai kerätty esimerkiksi henkilötietoja. Aineiston keruuseen käytettiin kuitenkin Internetiä, jolloin tiedonhakuun pätee hyvät tieteelliset käytänteet. Tärkeää onkin, että aineistoon kerättävä materiaali on lainmukaisesti käytettävissä. Tiedonkeruuseen hyödynnettiinkin Laurea-ammattikorkeakoulun lisensoituja tietokantoja, joissa aineisto oli pääsääntöisesti vapaasti nähtävillä ja käytettävissä.

Manuaalista hakua toteuttaessa esiin nousi haasteita sen suhteen, että aiheen kannalta hyvinkin relevantit tutkimukset olivat maksullisia. Tämä aineisto rajautui saatavuuden vuoksi pois. Tämä saattaa osaltaan heikentää tutkimuksen sisältöä, sillä tämä tutkimustieto jäi hyödyntämättä. Tekijä panosti työn johdonmukaiseen, tarkkaan ja läpinäkyvään raportointiin käyttäen apuna esimerkiksi taulukointia aineistonhaussa, jotta haku on toistettavissa. Tämä voidaan nähdä tärkeäksi seikaksi luotettavuuden kannalta. Tutkimusaineistoa käsitellessä haasteeksi nousi osittain englannin kieli, jonka kääntäminen ja ymmärtäminen vaati kovasti työtä. Aineisto oli myös hyvin laaja. Tekijä pohti paljon sitä, kärsiikö tutkimuksen luotettavuus tämän vuoksi. Haastava sisältö ja laaja aineisto olisi vaatinut mahdollisesti toiset silmäparit käymään läpi artikkeleita. Axelin ym. (2016, 64, 67) tuovat esille, että muun muassa aineiston keruu ja aineiston arviointi on luotettavampaa, jos tekijöitä on kaksi (Axelin ym. 2016, 64, 67). Tässä kirjallisuuskatsauksessa tekijä ratkaisi luotettavuuden kysymyksen toistaen itsenäisesti aineistonhaun varmistaakseen hakujen toistettavuuden.

8.3 Kehittämiskohteet

Opinnäytetyön tuloksien ja johtopäätöksien perusteella voidaan todeta, että vankiloiden digitalisoituminen on vasta murroksessa. Aineistosta nousi kuitenkin vahvasti esille tahto ja suunnitelmallisuus kehittää vankilaratkaisuja nykyaikaisempaan suuntaan. Aineistoon syventyessä tekijä ymmärsi, kuinka laaja prosessi vankiloiden saattaminen digitaalisen yhteiskunnan mukaiseksi on. Päällimmäisenä esille nousi turvallisuus, tekniikan käyttö, vankien näkökulma palvelujen käyttäjinä sekä henkilökunnan muuttuva työympäristö. Lähtökohtana uusien digitaalisten tekniikoiden käytölle on, että kaikki osaavat uutta tekniikkaa ja sen tuomia ohjelmia käyttää ja hyödyntää.

Uusien digitaalisten palvelujen tulo osaksi vankilaympäristöä asettaa uudenlaisia haasteita monesta eri näkökulmasta. Yksityisyyden suojaan liittyvä huomio yhtenä monesta. Aineistossa ei ollut kovin kattavasti tutkimustietoa aiheeseen liittyen. Tekijä koki kuitenkin aiheen tärkeäksi digitalisaation tuomien haasteiden osalta. Uudet digitaaliset ratkaisut vaativat nostamaan myös tämäntyyppiset kysymykset esille. Vankien tietoisuus omaa yksityisyyden suojaa kohtaan oli aineiston mukaan heikkoa. Tärkeää olisikin tuoda esille yksityisyyden suojaan liittyviä kysymyksiä vankilaympäristössä. Huomioon tulee ottaa myös vankilan ulkopuoliset palveluntuottajat,

jotka tarjoavat laajalti erilaisia palveluja verkon välityksellä. Vankilaympäristössä se saattaa kohdentua esimerkiksi erilaisiin kuntoutusohjelmiin tai vaikkapa opiskeluun osallistumiseen. Olisikin tärkeää lisätä vankien tietoisuutta liittyen yksityisyyden suojaan ja tietoturva-asioihin esimerkiksi sellipäätteiden avulla. Nämä voisivat sisältää infopakettien yksityisyyden suojaan ja tietoturva-asioihin liittyen. Näiden asioiden kanssa meistä jokainen joutuu painimaan digitalisoituneessa yhteiskunnassa.

Yhteiskuntaan integroitumisen kannalta vankiloiden digitalisaatio voidaan nähdä merkittävänä kehityksenä normalisoida vankilaympäristöä. Vankien riippuvuus vankilatyöntekijöistä vähenee, lisäten vankien autonomiaa. Uudenlaiset palvelut antavat vangeille mahdollisuuden opetella digitaalisia taitoja, kouluttautua tai osallistua esimerkiksi digitaalisiin kuntoutusohjelmiin tai vertaisryhmätoimintaan itsenäisesti. Digitaalisten palvelujen avulla vanki voi ylläpitää toimintakykyään vankeusaikana ja hyödyntää taitoja vapautumisen jälkeen. Tutkimusaineisto osoitti, että vankila voi hyödyntää digitaalisia palveluja laajasti vankien arjessa. Aineiston mukaan yksi käytetyimmistä palveluista vankien arjessa oli oman tilin saldon tarkistaminen. Vangit kokivat näin ollen tärkeäksi seurata rahankäyttöään. Tekijä pohtikin mahdollisuutta lisätä vankien tietoisuutta rahankäytöstä ja säästämisestä esimerkiksi itsepalvelupäätteellä toimivan älysovelluksen avulla. Tämänkaltaiset palvelut voivat tukea vankia ottamaan lisää vastuuta elämästään. Muutoinkin kehityksen kannalta olisi perusteltua tutkia laajemmin sitä, mitä älysovelluksia tai palveluja vankilaympäristössä on käytössä, ja mikä on näiden palvelujen vaikuttavuus esimerkiksi vangin toimintakyvyn tukemisessa.

Vankiloiden digitalisaatio vaikuttaa merkittävästi myös vankilahenkilökunnan toimintatapoihin ja työn sisältöön. Aineistossa esiin nousseet tutkimustulokset antoivat suuntaa, että digitalisaatio on vähentänyt huomattavasti virkailijoiden työtä niin vankien arkeen liittyvien asioiden hoidossa, kuin hallinnollisten tehtävienkin parissa. Useampi aineiston artikkeli tuki ajatusta, jonka mukaan työtehtävissä säästetty aika olisi kohdennettavissa merkityksellisempään työhön vankien parissa. Pelkona saattaa kuitenkin olla, että työntekijöitä ei tarvita enää samoissa määrin, mitä ennen. Tulevaisuuden kannalta olisikin tärkeää tutkia aihetta syvemmin ja perehtyä siihen, millä tavalla ja mihin suuntaan työntekijöiden työnkuva on muuttunut digitalisaation seurauksena. Tähän onkin hyvä mahdollisuus pureutua Suomen mittakaavassa Hämeenlinnaan avautuneen älyvankilan tiimoilta.

Samassa yhteydessä aineistosta esille nousi vuorovaikutus. Vuorovaikutus vankilaympäristössä hakee muotoaan digitalisaation myllerryksessä. Tutkijat ovat painottaneet vuorovaikutustilanteiden merkitystä vangittujen ihmisten muutoinkin rajallisessa ihmiskontaktien määrässä. Digitalisaatio tulee mahdollisesti osaltaan vähentämään vankien tarvetta asioida vankilatyöntekijöiden kanssa ja huoleksi nouseekin se, vaikuttaako tämä jo valmiiksi syrjäytymisvaarassa oleviin vankeihin entisestään. Lähityö-mallin kaltaiset uudet toimintatavat saattavatkin olla merkittävässä roolissa tasapainottamassa digitalisaation tuomaa aukkoa vuorovaikutustilanteissa.

Henkilökunnan läsnäolo voi näyttäytyä vankien tukemisena tilanteissa, joissa apua tarvitaan esimerkiksi digitaalisten palvelujen käytössä.

Lähteet

Painetut

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Danielsson, P., Näsi, M. & Suonpää, K. 2018. Kriminologia: Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Tallinna: Gaudeamus.

Axelin, A. Stolt, M. & Suhonen, R. 2016. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. 2. painos. Turku: Grano Oy.

Sähköiset

DigiIN. 2020a. Konsortio ja yhteistyökumppanit. Viitattu 27.9.2020. <https://www.digiin.fi/konsortio-ja-yhteistyokumppanit/>

DigiIN. 2020b. Uudenlainen työkuulttuuri. Viitattu 29.9.2020. <https://www.digiin.fi/uudenlainen-tyokulttuuri/>

DigiIN. 2020c. Tietoa hankkeesta. Viitattu 27.9.2020. <https://www.digiin.fi/tietoa-hankkeesta/>

DigiIN. 2020d. Käytettävät palvelut. Viitattu 9.10.2020. <https://www.digiin.fi/kaytettavat-palvelut/>

DigiIN 2020e. Digitalisaation vaikutuksia osallisuuteen ja hyvinvointiin tarvitaan hyvä tilannekuva ja säännöllistä seuraa. Viitattu 11.5.2021. <https://www.digiin.fi/uutiset/digitalisaation-vaikutuksista-osallisuuteen-ja-hyvinvointiin-tarvitaan-hyva-tilannekuva-ja-saannollista-seuranta/>

Euroopan neuvosto. 2006. European Prison Rules. Council of Europe Publishing. Viitattu 11.10.2020. <https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae>

Euroopan neuvosto. 2016. Euroopan neuvoston käsikirja radikalisoitumisesta ja väkivaltaisesta ekstremismistä vankeinhoito- ja yhdyskuntaseuraamustyössä. Euroopan komission ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen pääosasto 1. Viitattu 24.1.2021. <https://rm.coe.int/council-of-europe-s-handbook-regarding-radicalisation-and-violent-extr/16808d3dc7>

Giordano, P. C., Gernovich, S. A. & Rudolph, J. L. 2002. Gender, Crime, and desistance: Toward a Theory of Cognitive Transformation. AJS Volume 107. Number 4 (January 2002): 990-1064. The University of Chicago. Viitattu 10.5.2021. http://users.soc.umn.edu/~ugen/Giordano_AJS_02.pdf

- Gilna, D. 2017. "PrisonCloud" Provides Limited Internet Access to Belgian Prisoners. Prison Legal News. Viitattu 26.11.2020. <https://www.prisonlegal-news.org/news/2017/mar/31/prisoncloud-provides-limited-internet-access-belgian-prisoners/>
- Hyppönen, H., Pentala-Nikulainen, O. & Aalto, A. 2018. Sosiaali- ja terveydenhuollon sähköinen asiointi 2017. Kansalaisten kokemukset ja tarpeet. Viitattu 14.4.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136258/URN_ISBN_978-952-343-103-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ilmarinen, V. & Koskela, K. 2015. Digitalisaatio. Yritysjohdon käsikirja. Alma Talent Oy. Viitattu 3.10.2020. [https://bisneskirjasto-almatalent-fi.nelli.laurea.fi/teos/IACBGXC-TEB#kohta:DIGITALISAATIO\(\(20\)/piste:b4](https://bisneskirjasto-almatalent-fi.nelli.laurea.fi/teos/IACBGXC-TEB#kohta:DIGITALISAATIO((20)/piste:b4)
- Insidetime. 2016. Belgian prisoners allowed access to the Internet in their cell via PrisonCloud. Viitattu 26.11.2020. <https://insidetime.org/belgian-prisoners-allowed-access-to-the-internet-in-their-cell-via-prisoncloud/>
- International Corrections & Prisons Association. 2020. Grand opening of Agder Prison – Unit Mandal. Viitattu 17.10.2020. <https://icpa.org/grand-opening-of-agder-prison-unit-mandal/>
- Järveläinen, E. & Rantanen, T. 2020. Incarcerated people's challenges for digital inclusion in Finnish prisons. Nordic Journal of Criminology. Viitattu 17.10.2020. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2578983X.2020.1819092>
- Järveläinen, E. & Rantanen, T. 2019. Social interaction between employee and offender in supervised probationary in Finland. Nordic Journal of Criminology. 20(5): 1-19. Viitattu 11.5.2021. https://www.researchgate.net/publication/334377570_Social_interaction_between_employee_and_offender_in_supervised_probationary_freedom_in_Finland
- Kalavainen, S., Seppänen, L., Uusitalo, H., Piispanen, P. & Ylisassi, H. 2016. Aktivoiva lähityö. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 2/2016. Viitattu 13.2.2021. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/qmR5zNYVd/RISE_2_2016_Aktivoiva_lahityo_WEB.pdf
- Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon/Narrative literature review: from a research question to structured knowledge, s.295. Viitattu 2.10.2020. <https://search-proquest-com.nelli.laurea.fi/docview/1469873650/fulltextPDF/5D6562FF16AC4BEFPQ/1?accountid=12003>
- Kriminaalihuollon tukisäätiö. 2021. Vertaistoiminnat tarjoavat etätukea vankiloihin. Viitattu 15.4.2021. <https://www.krits.fi/2021/03/vertaistoiminnat-tarjoavat-etatukea-vankiloihin/>

- Kuusela, P. 2015. Desistanssin ilmeneminen vankilakuntoutuksessa. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 16.10.2020. https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20150949/urn_nbn_fi_uef-20150949.pdf
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Jewkes, Y. & Reisdorf, B. 2016. A brave new world: The problems and opportunities presented by new media technologies in prison. *Criminology & Criminal Justice* 2016, 16(5), 534-551. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1748895816654953>
- Laurea-ammattikorkeakoulu. 2019. DigiIN-hanke tarttuu digisyrjäytymisen uhkaan. Viitattu 28.9.2020. <https://www.laurea.fi/ajankohtaista/uutiset/digiin-hanke-tarttuu-digisyrjaytymisen-uhkaan/>
- Maruna, S. 1999. Desistance and development: The psychosocial process of 'going straight'. *British Society of Criminology. The British Criminology Conferences: Selected Proceedings. Volume 2.* Viitattu 10.5.2021. <http://britsoccrim.org/volume2/003.pdf>
- McNeill, F., Farrall, S., Lightowler, C. & Maruna, S. 2012. How and why people stop offending: discovering desistance. Other. Institute for Research and Innovation in Social Services. Viitattu 10.5.2021. <https://www.iriss.org.uk/resources/insights/how-why-people-stop-offending-discovering-desistance>
- Pajuoja, J. 2019. Rikosseuraamuslaitoksen toiminta- ja asiakasprosessien tulevaisuus. Oikeusministeriö. Viitattu 6.10.2020. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161539/OMSO_2019_15_RISE_toiminta_ja_asiakasprosessien_tulevaisuus.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Puolakka, P. 2021. Älyvankila käyttöön 1.3.2021. Rikosseuraamuslaitos. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/blogi/alyvankilakayttoon1.3.2021.html>
- Reisdorf, B.C. & Rikard, R.V. 2018. Digital Rehabilitation: A model of Reentry Into the Digital Age. *American Behavioral Scientist*, 62(9), 1273-1290. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0002764218773817>
- Rikosseuraamuslaitos. 2015. Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuslinjaukset. Viitattu 24.1.2021. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/ODlbMQzPN/Turvallisuuslinjaukset_2015.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2019. Hämeenlinnaan rakennettavan ainutlaatuisen naisvankilan peruskivi muurattiin 7.8.2019. Viitattu 6.10.2020. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/Tiedotteetjauutiset2019/hameenlinnaarakennettavanainutlaatuisennaisvankilanperuskivimuurattiin7.8.2019.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2020a. Arvot ja strategia. Viitattu 5.10.2020. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/arvot.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2020b. Strategiakartta // 2020-2025. Viitattu 10.10.2020. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/uRujBYQ25/Strategia2020_2023_verkkoon.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2020c. Rikosseuraamuslaitos ottaa käyttöön Suomi.fi-viestit – sähköinen viranomaisposti saavuttaa nyt myös vangit. Viitattu 11.10.2020. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/2020/03/rikosseuraamuslaitosot-taakayttoonsuomi.fi-viestit-sahkoinenviranomaispostisaavuttaanytmyosvangit.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2020d. Älyvankilajärjestelmän toimittajaksi valittu saksalainen Gerdes. Viitattu 11.10.2020. https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2020/alyvankilajarjestelmantoimittajaksivalittusaksalainengerdes_0.html

Rikosseuraamuslaitos. 2020e. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2019. Viitattu 15.10.2020. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/pjx6k2qbp/Rikosseuraamuslaitoksen_tilastollinen_vuosikirja_2019_ISSN_2242-6957_verkojulkaisu.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2020f. Ajankohtaista. Rikosseuraamuslaitos lisää sähköisten palvelujen käyttöä koronaviruksen leviämisen estämiseksi. Viitattu 13.2.2021. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2020/rikosseuraamuslaitoslisaasahkoistenpalveluidenkayttoakoronaviruksenleviamisenhillitsemiseksi.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2020g. Älykäs vankila. Viitattu 6.10.2020. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/hankkeet/alykasvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2020h. Kuntouttava toiminta. Päihdetyö. Viitattu 15.4.2021. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttava-toiminta-paihde-tyo.html>

Salminen. A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteen sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Viitattu 30.9.2020. https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

- Sampson, R. J. & Laub, J. H. 2001. Understanding desistance from crime. *Crime and Justice* 28: 1-69. Viitattu 10.5.2021. https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/3226958/sampson_understandingdesistance.pdf?sequence=4
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Finlex. Viitattu 11.5.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Suomi.fi. 2020. Eri tunnistusvälineillä tunnistautuminen. Viitattu 30.11.2020. <https://www.suomi.fi/ohjeet-ja-tuki/tietoa-tunnistuksesta/eri-tunnistusvalineilla-tunnistautuminen>
- Tilastokeskus. 2020. Internetin käyttö medioiden seuraamiseen ja viestintään lisääntynyt. Viitattu 11.4.2021. https://www.stat.fi/til/sutivi/2020/sutivi_2020_2020-11-10_tie_001_fi.html
- Toreld, E.M., Haugli, K. O. & Svalastog, A. L. 2018. Maintaining normality when serving a prison sentence in the digital society. *Croatian Medical Journal*. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6330768/>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Tyni, S. 2015. Vankeinhoidon vaikuttavuus. Onko kuntoutuksella tilastollisia perusteita? Akateeminen väitöskirja. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisu 1/2015. Viitattu 15.10.2020. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/l1CTvAnMd/RISE_1_2015_Vankeinhoidon_vaikuttavuus_-_Onko_kuntoutukselle_tilastollisia_perusteita_Sasu_Tyni_vaitoskirja_net.pdf
- Valtionvarainministeriö. 2021. Julkisen hallinnon digitalisaatio. Viitattu 11.4.2021. <https://vm.fi/digitalisaatio>
- Van De Steene, S. & Knight, V. 2017a. Digital transformation for prisons: developing a needs-based strategy. *Probation Journal*, 64(3), 256-268. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0264550517723722>
- Van De Steene, S., Knight, V. 2017b. Digitizing the Prison: The Light and Dark Future. *Prison service Journal*, 231, 22-30. <https://www.crimeandjustice.org.uk/sites/crimeandjustice.org.uk/files/PSJ%20231%20May%202017.pdf>
- Vankeuslaki 767/2005. Finlex. Viitattu 15.11.2020. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>

Vankiterveydenhuollon yksikkö. 2020. Vankiterveydenhuolto. Viitattu 11.10.2020.

<https://www.vth.fi/>

Lähdeluettelo: Kirjallisuuskatsauksen aineisto

Hatcher, R.M., Palmer, E.J. & Tonkin, M.J. 2020. Evaluation of digital technology in prison. Ministry of Justice Analytical Series 2020. https://insidetime.org/download/publications/prison_related/evaluation-digital-technology-prisons-report-July-2020.PDF

Jewkes, Y. & Reisdorf, B. 2016. A brave new world: The problems and opportunities presented by new media technologies in prison. *Criminology & Criminal Justice* 2016, 16(5), 534-551. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1748895816654953>

Järveläinen, E. & Rantanen, T. 2020. Incaecrated people`s challenges for digital inclusion in Finnish prisons. *Nordic Journal of Criminology* 2020. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2578983X.2020.1819092>

Kaun, A. & Stiernstedt, F. 2020. Doing time, the smart way? Temporalities of the smart prison. *New media & society* 2020, 22(9), 1580-1599. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1461444820914865>

Knight, V. 2015. Some Observations on the Digital Landscape of Prison Today. *Prison service Journal* 2015, Iss 220, 3-9. <https://www.crimeandjustice.org.uk/sites/crimeandjustice.org.uk/files/PSJ%20220%20July%202015.pdf>

McDougall, C., Pearson, D.A., Torgerson, D.J. & Garcia-Reyes, M. 2017. The effect of digital technology on prisoners behavior and reoffending: a natural stepped-wedge design. *Journal of Experimental Criminology*, 13(4), 455-482. <https://www.proquest.com/docview/1968941470/C6506116FE0F4D1EPQ/1>

Reisdorf, B.C. & Rikard, R.V. 2018. Digital Rehabilitation: A model of Reentry Into the Digital Age. *American Behavioral Scientist*, 62(9), 1273-1290. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0002764218773817>

Robberechts, J. 2020. Digital Privacy Behind Bars. *Prison Service Journal*, Iss. 248, 10-16. https://www.crimeandjustice.org.uk/sites/crimeandjustice.org.uk/files/PSJ%20248%20March%202020%20%28002%29_0.pdf

Smith, P. 2012. Imprisonment and internet-access: Human rights, the principle of normalization and the question of prisoners access to digital communications technology. *NJHR* 2012, 30(4), 454-482. https://www.researchgate.net/publication/321018740_Imprisonment_and_internet-access_Human_rights_the_principle_of_normalization_and_the_question_of_prisoners_access_to_digital_communications_technology

Van De Steene, S. & Knight, V. 2017a. Digital Transformation for prisons: Developing a needs-based strategy. *Probation Journal* 2017, 64(3), 256-268. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0264550517723722>

Van de Steene, S. & Knight, V. 2017b. The capacity and Capability of Digital Innovation in Prisons: Toward smart Prisons. *Advancing Corrections*, 4, 88-101. <https://icpa.org/advancing-corrections-journal-edition-4/>

Van De Steene, S. & Knight V. 2017c. Digitizing Prison: The light and Dark Future. *Prison Service Journal* 2017, Iss. 231, 22-30. <https://dora.dmu.ac.uk/bitstream/handle/2086/14505/PSJ%20231%20May%202017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kuviot

Kuvio 1: Aineiston systemaattinen valinta.	25
---	----

Taulukot

Taulukko 1: Sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	22
Taulukko 2: Hakusanat aineistohakuun.....	23

Liitteet

Liite 1: Aineiston haku	53
Liite 2: Tutkijan taulukko	54
Liite 3: Sisällön teemoittelu	59

Liite 1: Aineistonhaku

Tietokanta	Hakurajaukset	Hakuyhdistelmät	Tulos	Valittu otsikon perusteella
<i>Sage Premier</i>	2010-2020 Research article	"smart prison"	3	1
		"digital prison"	5	2
		"smart corrections"	1	1
		prisoncloud	1	1
		prison OR jail AND "digital inequality"	9	3
		prison OR jail AND "digital divide"	79	6
		prison OR jail AND "digital technology"	176	4
		digital technology AND desistance	145	2
		digital technology AND recidivism	140	7
		Yhteensä Päällekkäisyyksien poiston jälkeen		27 <u>13</u>
<i>ProQuest Central</i>	2010-2020 English Peer reviewed Scholarly Journals Full text Subject-rajaus	smart prison	4,418	1
		digital prison	6,967	3
		prisoncloud	0	0
		prison AND digital participation	2,901	2
		prison AND digital inequality	1,625	6
		prison AND digital divide	1,416	2
		prison technology AND recidivism	953	4
		digital technology AND desistance	55	3
		digital prison AND rehabilitation	772	5
		Yhteensä Päällekkäisyyksien poiston jälkeen		26 <u>15</u>
<i>EBSCOhost</i>	2010-2020 English Scholarly (Peer reviewed) Journals Full text All databases	smart prison	1	0
		digital prison	23	2
		prisoncloud	0	0
		prison technology	6	0
		prison* AND digital inequality	3	2
		prison* AND digital divide	3	2
		prison AND digital technology	5	2
		prison* AND desistance OR desistance from crime	78	1
		digital technology AND recidivism	0	0
		digital technology AND desistance OR desistance from crime	94	6
		Yhteensä Päällekkäisyyksien poiston jälkeen		15 <u>11</u>

Liite 2: Tutkijan taulukko

<i>Tutkimuksen tekijä(t), otsikko, julkaisu ja julkaisuvuosi, maa</i>	<i>Tutkimuksen tarkoitus</i>	<i>Tutkimusaineisto/ tutkimusmenetelmä + tutkimuksen kohderyhmä</i>	<i>Keskeiset tutkimustulokset</i>	<i>Valintaperusteet</i>
<p><i>Hatcher, R. Palmer, E & Tonkin, M.</i></p> <p><i>Evaluation of digital technology in prison</i></p> <p><i>Ministry of Justice Analytical Series, 2020, UK</i></p>	<p>Arvioitavana vankiloiden digitaalitekniikan hyötyjä ja haittoja: Tiedon saatavuus, tietotekniset taidot, suhde vankien ja henkilökunnan välillä sekä suhteet vankilan ulkopuolelle</p> <p>Näkökulmana myös hyvinvointi ja työtyytyväisyys</p>	<p>Laadullinen sekä määrällinen tutkimus</p> <p>Vangit (N=53) ja vankilahenkilökunta (N=44)</p>	<p>Digitaalitekniikalla myönteisiä vaikutuksia vankeihin ja henkilökuntaan</p> <p>Parannuksia tullut tiedonvälitykseen ja -saantiin, suhteisiin vankilassa sekä vankien luottamus it-tekniikkaan parantunut</p> <p>Vankien hyvinvointi ja henkilökunnan työtyytyväisyys kasvanut</p>	<p>Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen</p>
<p><i>Jewkes, Y. & Reisdorf, B.</i></p> <p><i>A brave new world: The problems and opportunities presented by new media technologies in prison</i></p> <p><i>Sage Journals, 2016, Pohjois-Irlandi ja Englanti</i></p>	<p>Tutkittavana vankien kokemana digitaalinen eriarvoistuminen sekä digitalisaation mahdollisuudet ja haasteet vankilassa</p> <p>Näkökulmana kuntoutuminen</p>	<p>Haastattelututkimus</p> <p>Vangit (N=40) ja vankilahenkilökunta</p>	<p>Vankien pääsy digiteknikan pariin on ratkaisevassa osassa onnistuneen kuntoutuksen ja yhteiskuntaan integroitumisen kannalta</p>	<p>Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen</p>
<p><i>Järveläinen, E & Rantanen, T.</i></p> <p><i>Incarcerated people's challenges for digital inclusion in Finnish prisons</i></p> <p><i>Nordic Journal of Criminology, 2020, Suomi</i></p>	<p>Tutkittavana vankiladigitalisaation mahdollisuuksia ja haasteita vankien kokemana. Näkökulmana digitalisaation sisällyttäminen vankilaan ja siihen liittyvät esteet</p> <p>Digitaalisten palvelujen ja kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen</p>	<p>Laadullinen tutkimus</p> <p>Vangit (N=26)</p>	<p>Vankiloiden digitalisoituminen tukee vankien digitaalisia taitoja ja lisää mahdollisuuksia käyttää digitaalisia palveluja edistämällä kuntoutumista, työllisyyttä, digitaalista tasa-arvoa ja sosiaalista osallisuutta</p>	<p>Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen</p>

	suhde. Voiko digitaaliset palvelut korvata kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen		Työntekijän rooli tärkeässä osassa työskennellessä vankien kanssa	
<i>Tutkimuksen tekijä(t), otsikko, julkaisu ja julkaisuvuosi, maa</i>	<i>Tutkimuksen tarkoitus</i>	<i>Tutkimusaineisto/ tutkimusmenetelmä + tutkimuksen kohderyhmä</i>	<i>Keskeiset tutkimustulokset</i>	<i>Valintaperusteet</i>
<i>Kaun, A & Stiernstedt F. Doing time, the smart way? Temporalities of the smart prison Sage Journals, 2020, Ruotsi</i>	Tarkastelussa älyvankilat ja älyvankilateknologia Analysoitavana älykkäät vankilasovellukset ja -teknologiat. Näkökulmana parannukset valvonnan ja kuntoutuksen välillä	Tutkimusartikkeli Vangit, vankilahenkilökunta	Älyteknologiat auttavat vankiloiden uudistumisessa sekä hallinnon, että rangaistuksen kannalta Uusilla digitaalisilla ratkaisuilla voidaan parantaa tiettyjä olemassa olevia jännitteitä valvonnan ja kuntoutuksen välillä Esille nousee turvallisuus ja tehokkuus sekä vankien kuntoutus. Päämääränä takaisin yhteiskuntaan integroituminen	Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen
<i>Knight, V. Some Observations on the Digital Landscape of Prison Today Prison Service Journals, 2015</i>	Katsaus digitaalisen viestintä- ja kommunikaatio teknologian parannuksiin vankiloissa. Pohjana vankien, vankilahenkilökunnan ja digitaalisten palvelujen tuottajien haastattelut. Arvioitavana Belgiassa käytössä olevan Prison-Cloudin palvelut Artikkelissa tähdätään luomaan kuvaa siitä, kuinka näitä palveluja tulisi kehittää turvallisuus huomioiden	Tutkimusartikkeli Vangit, vankilahenkilökunta sekä digitaalisten palvelujen tarjoajat	Vankila haastava ympäristö Internetin käytölle ja saatavuus vielä heikkoa. Verkon rajaaminen tiettyihin palveluihin tukee käytön mahdollistamista Digitaalisia laitteita käytetty laajalti niiden tultua osaksi vankilaympäristöä ja käyttö koettu helpoksi Skype-puheluilla suuri merkitys perhesiteiden ylläpitäjänä Työntekijöiden työkuorma keventynyt	Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen

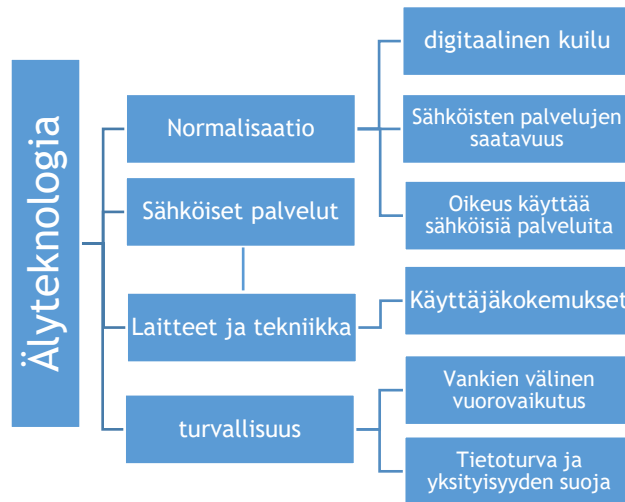
Tutkimuksen tekijä(t), otsikko, julkaisu ja julkaisuvuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto/ tutkimusmenetelmä + tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p><i>McDougall, C., Pearson, D.A., Torgerson, D.J. & Garcia-Reyes M.</i></p> <p><i>The effect of digital technology on prisoners behavior and reoffending: a natural stepped-wedge design</i></p> <p>2017, UK</p>	<p>Arvioitavana digitaalitekniikan vaikutuksia vankiloiden kulttuuriin ja vankien kykyyn hallita käyttäytymistään ja sitä kautta vähentää mahdollisuutta uusintarikollisuudelle</p>	<p>Laadullinen pitkäaikastutkimus (7 vuotta), seuranta-aika vangeilla noin 2 vuotta (vankila ja vapautumisen jälkeen)</p> <p>vangit</p>	<p>Interaktiivisuus teknologian kanssa tuotti itsearvostusta ja paransi itsekontrollia, edesauttoi vankien kykyä ottaa vastuuta omasta elämästään ja antoi uusia toimintatapoja käyttäytyä. Vaikutti uusintarikollisuuteen</p> <p>Henkilökunnan työtaakka helpottui hallinnollisten tehtävien vähennyttyä. Paremmat mahdollisuudet auttaa vankeja osallistumaan määrätietoisempaan toimintaan</p>	<p>Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen</p>
<p><i>Reisdorf, B. & Rickard, R.</i></p> <p><i>Digital Rehabilitation: A model of Reentry Into the Digital Age</i></p> <p><i>Sage Journals, 2018, Yhdysvallat</i></p>	<p>Keskittyy vankilaan, yhteiskuntaan paluuseen, digitaaliseen kuntoutumiseen sekä ”paluumalliin”, jonka tarkoituksena on tutkia, missä määrin vankilan digitalisaatio voi auttaa takaisin yhteiskuntaan integroitumisessa.</p>	<p>Systemaattinen kirjallisuuskatsaus</p> <p>Vangit</p>	<p>Vankien yleiset it-taidot ovat heikot ja ne ovat merkittävässä roolissa uusintarikollisuuden kannalta</p> <p>Vankila digitalisaation haasteena vankilahenkilökunnan ja yhteiskunnan vastustus digitaalisten palvelujen käyttöön.</p>	<p>Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen</p>
<p><i>Robberechts, J.</i></p> <p><i>Digital Privacy Behind Bars</i></p> <p><i>Prison Service Journals, 2020, Belgia</i></p>	<p>Tutkittavana vankiloiden digitaalinen viestintä. Vankien kokemukset PrisonCloudin käytöstä ja käytön tuomista erilaisista yksityisyyden suojaan liittyvistä kysymyksistä</p>	<p>Tutkimusartikkeli, joka pohjaa Observatiiviseen ja laadulliseen haastattelututkimukseen, joka tehty PrisonCloudin välityksellä</p> <p>Vangit</p>	<p>Tietämättömyyttä siitä, mitä dataa viranomaiset vankien puheluista keräävät</p> <p>Positiivisia kokemuksia sisäisestä viestintäjärjestelmän käytöstä sekä viestimisestä vankilan ulkopuolelle</p>	<p>Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen</p>

Tutkimuksen tekijä(t), otsikko, julkaisu ja julkaisuvuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto/ tutkimusmenetelmä + tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>Smith, P.</p> <p><i>Imprisonment and Internet-access: Human rights, the principle of normalization and the question of prisoners access to digital communications technology</i></p> <p>2012, Tanska</p>	<p>Tarkastellaan vankien pääsyä Internetiin ja sen käyttöä vankilassa.</p> <p>Näkökulmana normalisaatio ja ihmisoikeudet ja niiden toteutuminen sekä vankien yhteiskuntaan integroituminen</p> <p>Pohdittavana tarpeesta arvioida vankeuden käsite ja vankien oikeudet uudestaan</p>	<p>Kirjallisuuskatsaus</p> <p>Vangit</p>	<p>Mahdollisuus Internetin käytölle auttaa takaisin yhteisuntaan integroitumisessa</p> <p>Ihmisoikeuksien näkökulmasta Internetin täydellistä kieltämistä ei voida perustella, käytön rajoituksia tulee myös tarkastella tiedonsaannin, sananvapauden ja yksityisyyden oikeuden rajoittamisen näkökulmasta</p>	<p>Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen</p>
<p>Van De Steene, S & Knight, V.</p> <p><i>Digital Transformation for prisons: Developing a needs-based strategy</i></p> <p>Sage Journals, 2017</p>	<p>Tarkoituksena eritellä joitain tärkeitä näkökulmia digitaalisen teknologian käytöstä vankilassa.</p>	<p>Tutkimusartikkeli</p> <p>Vangit</p>	<p>Vankila ympäristönä haastava uusien digitaalisten laitteiden asentamiselle ja käytölle</p> <p>Vangit saavat kokemusta uusien laitteiden käytöstä lisäten vastuunottoa ja autonomiaa. Voidaan nähdä tärkeänä kuntoutumisen ja yhteiskuntaan integroitumisen kannalta</p>	<p>Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen</p>
<p>Van de Steene, S & Knight, V.</p> <p><i>The capacity and Capability of Digital Innovation in Prisons: Toward smart Prisons</i></p> <p>2017</p>	<p>Tutkittavana innovaatiot ja niiden tuominen osaksi vankiloita. Tarkastelussa vankilan kapasiteetti ja valmiudet muuttaa vankilaorganisaatioita digitaalisen tekniikan avulla</p>	<p>Tutkimusartikkeli</p> <p>vangit, vankilatyöntekijät ja vankilaorganisaatio</p>	<p>Vankila innovaatiot ja älykkääksi tuleminen vaatii organisaation avoimuutta uusille ideoille ja teknologioille</p> <p>Älykkäiden vankiloiden tulisi mahdollistaa sellaisten palvelujen kehittäminen, jonka avulla vanki ottaa aktiivisen roolin ja saa mahdollisuuksia valita ja tehdä itse päätöksiä</p>	<p>Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen</p>

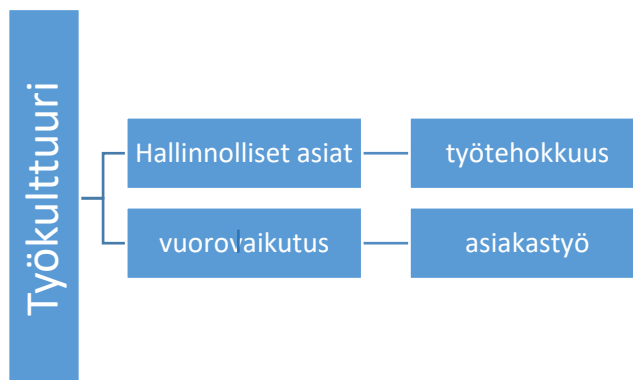
Tutkimuksen tekijä(t), otsikko, julkaisu ja julkaisuvuosi, maa	Tutkimuksen tarkoitus	Tutkimusaineisto/ tutkimusmenetelmä + tutkimuksen kohderyhmä	Keskeiset tutkimustulokset	Valintaperusteet
<p>Van De Steene, S. & Knight, V.</p> <p><i>Digitizing Prison: The light and Dark Future</i></p> <p><i>Prison Service Journals, 2017</i></p>	<p>Kokemuksia Prison-Cloudin kehitystyön tuloksista ja sen käyttöönotosta</p> <p>Näkökulmana moraaliset ja eettiset huomiot kehitystyössä, vankilaturvallisuus, vankien kokemukset sekä työkuultuurinmuutos</p>	<p>Haastattelu</p> <p>vangit ja vankilahenkilökunta</p>	<p>Vankilahenkilökunnan ja vankien välisen vuorovai- kutuksen tärkeys, joka tulee ottaa digitalisoitumisessa huomioon</p> <p>Vankiloiden digitalisatiolla on mahdollisuus helpottaa työskentelyä ja tehdä siitä tehokkaampaa</p> <p>Palvelujen sähköistyminen antaa henkilökunnalle enemmän aikaa tehdä intensiivisempää työtä vankien kanssa</p>	<p>Vastaa ainakin yhteen tutkimuskysymykseen</p>

Liite 3: Sisällön teemoittelu

1. Millaisia haasteita tai mahdollisuuksia älyvankilateknologiaan liittyy?

2. Miten digitalisaatio muuttaa vankilan työkuilttuuria?

3. Miten älyvankila edistää vankien toimintakykyä ja desistanssia?

